

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу**

Освітньо-професійна програма
галузь знань
спеціальність

Міжнародна торгівля і маркетинг
Соціальні та поведінкові науки
Економіка

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Трансформація митної політики в контексті інтеграції України до ЄС»

(назва теми)

здобувача (ки) Ніколайчук Ксенії Олегівни
(ПІБ)

(підпис)

Науковий керівник (ниця): к.е.н, доцент Іринчина Інна Борисівна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)
Завідувачка кафедри: доктор економічних наук,
професорка

Циганкова Тетяна Михайлівна

(підпис)

Київ 2022

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

Освітньо-професійна програма Міжнародна торгівля і
маркетинг

Галузь знань
Спеціальність
Форма навчання

Соціальні та поведінкові науки
Економіка
денна

ПОГОДЖЕНО
Керівниця проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри

_____ Т.М. Циганкова
(підпис) _____ 20__р

_____ Т.М. Циганкова
(підпис) _____ 20__р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу (ці) вищої освіти Ніколайчук Ксенії Олегівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

денної форми навчання

**на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи
на тему «Трансформація митної політики в контексті інтеграції України до ЄС»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "8" вересня 2022р. № 1196-ст
Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах
Державної митної служби України, 04119, м.Київ, Дегтярівська, 11Г

РОЗДІЛ 1. 1. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи
Теоретико-методологічне підґрунтя системи митного регулювання

РОЗДІЛ 2. Аналіз стану відповідності митної політики України та ЄС

РОЗДІЛ 3. Напрями трансформації митної політики України у процесі євроінтеграції

Об'єкт дослідження: Процес трансформації митної політики України в контексті інтеграції до Європейського союзу

Предмет дослідження: Методи та інструменти митної політики України, що потребують гармонізації до ЄС

Мета дипломної роботи: Вивчення теоретико-методологічних основ формування митної політики держави та методів її реалізації, дослідження зарубіжної та вітчизняної практики застосування митної політики задля реалізації національних інтересів країни та надання рекомендацій щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

Конкретні завдання, які здобувач(ка) повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

- дослідити поняття митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України;
- визначити ступінь реалізації національних економічних інтересів засобами митної політики;
- охарактеризувати методи тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торговельно-економічної діяльності;

У розділі 2

- проаналізувати митну політику України на сучасному етапі;
- охарактеризувати основи європейської практики функціонування митної політики;
- виявити проблематику невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу;

У розділі 3

- дослідити проблеми митного оподаткування в Україні та можливі шляхи їх вирішення;
- виявити напрямки модернізації митної політики України в контексті світової цифровізації;
- надати рекомендації щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

**Завдання підготував
науковий керівник (ця)**

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач (ка)**

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 87 сторінок, 6 таблиць, 7 рисунків, список літератури з 62 найменувань, 8 додатків.

НАЗВА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Об'єктом дослідження виступають процеси трансформації митної політики України в контексті інтеграції до Європейського союзу.

Предметом дослідження є методи та інструменти митної політики України, що потребують гармонізації до ЄС.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи полягає у вивченні теоретико-методологічних основ формування митної політики держави та методів її реалізації, дослідженні зарубіжної та вітчизняної практики застосування митної політики задля реалізації національних інтересів країни та наданні рекомендацій щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

Завданнями роботи є

- дослідити поняття митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України;
- визначити ступінь реалізації національних економічних інтересів засобами митної політики;
- охарактеризувати методи тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торговельно-економічної діяльності;
- проаналізувати митну політику України на сучасному етапі;
- охарактеризувати основи європейської практики функціонування митної політики;
- виявити проблематику невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу;

- дослідити проблеми митного оподаткування в Україні та можливі шляхи їх вирішення;
- виявити напрямки модернізації митної політики України в контексті світової цифровізації;
- надати рекомендації щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у проведеному комплексному аналізі теоретичних та практичних засад митної політики в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України, а також узагальненні європейської практики функціонування митної політики та виявленні напрямів трансформації митної політики України у процесі євроінтеграції.

Період виконання кваліфікаційної магістерської роботи – вересень – грудень 2022 р.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2022

Ключові слова: трансформація, митна політика, митна справа, інтеграція до ЄС, тарифне регулювання зовнішньої торгівлі, нетарифне регулювання, Нова комп'ютеризована транзитна система, Автоматизований економічний оператор, Автоматизована система управління ризиками, цифровізація митної політики

Відгук
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувачки факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна торгівля і маркетинг»
форма навчання денна

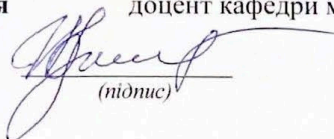
Ніколайчук Ксенії Олегівни

на тему: «Трансформація митної політики в контексті інтеграції України до ЄС»

1. **Актуальність теми:** Реалізація національних економічних інтересів держави відбувається переважно засобами митної політики. Інтенсифікація процесу євроінтеграції вимагає від науково-практичних фахівців оптимізації зусиль задля гармонізації методів та інструментів національної системи регулювання зовнішньої торгівлі із регуляторною системою країн ЄС. Тому, дипломна робота автора вкрай актуальна, а її матеріали демонструють розуміння проблематики та містять рекомендації автора по її вирішенню.
2. **Позитивні риси кваліфікаційної роботи:** Автор продемонстрував усвідомлення першочерговості виявлення і втілення національних інтересів держави у межах міжнародної торговельної системи. Глибоко проаналізовані проблемні характеристики сучасної системи митного регулювання України, напередодні євроінтеграції.
3. **Наявність самостійних розробок автора:** Автором проаналізована проблематика відповідності та не відповідності практики реалізації митної політики України та країн Європейського Союзу.
4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** робота містить науково-практичні рекомендації по гармонізації національного регламентування митної політики України з ЄС. Практичну цінність має дослідження напрямів цифровізації методів та інструментів митної політики у відповідності до ефективного міжнародного досвіду.
5. **Наявність недоліків:** подальшого дослідження потребує тематика взаємозгодженості національних економічних інтересів України з ЄС у рамках гармонізації митних систем обох сторін.
6. **Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** магістерська дипломна робота виконана на високому рівні у відповідності до методичних рекомендацій і може бути допущена до захисту перед ЕКК

Наукова керівниця

доцент кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу

(підпис)

к.е.н., доц. Іринчина І.Б.

09. 12. 2022р.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
(Держмитслужба)

вул. Дегтярівська, 11Г, м. Київ, 04119, тел.: (044) 481-20-42, (044) 481-19-58, (044) 481-20-20
E-mail: post@customs.gov.ua; Код ЄДРПОУ 43115923

№ _____

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти

Ніколайчук Ксенії Олегівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема «Трансформація митної політики в контексті інтеграції України до ЄС»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення. Кваліфікаційна магістерська робота є змістовним і комплексним науковим дослідженням, яке присвячено актуальній темі. У сучасних умовах розвитку інтеграційних процесів є важливим прагнення держави реалізувати новий рівень національних економічних інтересів шляхом налагодження механізмів функціонування зовнішньоекономічної діяльності країни та її інтеграції до економічного об'єднання провідних країн Європейського континенту.

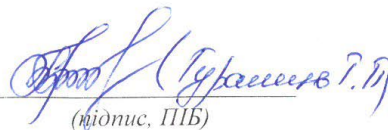
Якість проведеного дослідження. Об'єктивно розглянуті ключові особливості митної політики України та Європейського союзу, проблеми їх сумісності, що стало основою для формування рекомендації щодо їх вдалої гармонізації.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи. Студентка розкрила сутність митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України, описала проблеми невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу та надала рекомендації щодо покращення процесу їх гармонізації.

Зауваження. В роботі є незначні недоліки редакційного характеру, що суттєво не впливають на якість дослідження.

Практична значимість висновків і рекомендацій. Результати дослідження обумовлюють практичну значущість роботи, що визначається можливістю застосування запропонованих напрямів вдосконалення гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

Заступник начальника управління планово-фінансової роботи та звітності, начальник відділу бюджетування та планово-фінансової роботи Департаменту бухгалтерського обліку, планово-фінансової та господарської роботи

(підпис, ПІБ)

100587

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДРУНТЯ СИСТЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	6
1.1 Поняття митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України.....	6
1.2 Реалізація національних економічних інтересів засобами митної політики.....	14
1.3 Методи тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торговельно-економічної діяльності.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ВІДПОВІДНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЄС.....	30
2.1 Характеристика митної політики України на сучасному етапі	30
2.2 Основи європейської практики функціонування митної політики	43
2.3 Проблематика невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу	53
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	60
3.1 Проблеми митного оподаткування в Україні та можливі шляхи їх вирішення	60
3.2 Напрямки модернізації митної політики України в контексті світової цифровізації	65
3.3 Рекомендації щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу	73
ВИСНОВКИ	78
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	81
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність. Реалізація національних інтересів держави є одним з ключових завдань уряду, яке здійснюється шляхом регулювання зовнішньоекономічної діяльності держави. Прагнення України вступити до Європейського союзу продиктоване декількома факторами, що включають політичні, економічні та соціальні складові. Однак інтеграція до економічного об'єднання не відбувається швидко та за бажанням лише однієї сторони. Це довготривала кооперація представників обох сторін, України та ЄС, яка покликана зменшити відмінності у моделях функціонування більшості галузей економіки.

Митна політика України є ключовою частиною трансформаційного процесу, що покликана пройти процес гармонізації правил, методів та інструментів регулювання у відповідності до ЄС. Митна політика потребує багатьох змін, що пов'язані зі зменшенням впливу людського фактору, автоматизацією більшості митних послуг та спрощенням процедури проходження митного контролю та митного оформлення. Оптимізація міжнародної взаємодії України та ЄС, обмін інформацією та досвідом допоможуть пришвидшити процес гармонізації двох політик у сфері митної справи, що посприє прискоренню інтеграції України до Європейського союзу.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Огляд концептуальних принципів митної політики можна знайти у роботах таких науковців, як І. Г. Бережнюк, Є. Є. Курасова, О.П. Гребельник, К.К. Сандровський, О.М. Козирін, та іншим. Такі вітчизняні учені, як Г.П. Ситник, В.П. Горбулін, та А.Б. Качинський висвітлювали теоретичні аспекти реалізації національних інтересів держави. Митна політика як рушійна сила розвитку та складова інтеграційного процесу та все, що пов'язано з нею, стала центром робіт таких вчених, як Н. Л. Авраменко, Т. М. Дорошенко, І.М.Квеліашвілі, Н.І. Корнійчук, І.А.Гуцул, В.Я. Дубик та багато інших.

Аналіз наукових праць показав, що тема інтеграції України до ЄС у сфері митної справи є наріжним камінням вже більше двох десятиріччів років.

Вдосконалення митного законодавства у галузі міжнародної взаємодії, проведення реформ задля покращення фактичного стану митної справи в державі та їх результативність обумовили вибір даної теми для магістерської роботи.

Метою роботи є вивчення теоретико-методологічних основ формування митної політики держави та методів її реалізації, дослідження зарубіжної та вітчизняної практики застосування митної політики задля реалізації національних інтересів країни та надання рекомендацій щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу. Аби досягти поставленої мети, було визначено такі завдання:

- дослідити поняття митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України;
- визначити ступінь реалізації національних економічних інтересів засобами митної політики;
- охарактеризувати методи тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торговельно-економічної діяльності;
- проаналізувати митну політику України на сучасному етапі;
- охарактеризувати основи європейської практики функціонування митної політики;
- виявити проблематику невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу;
- дослідити проблеми митного оподаткування в Україні та можливі шляхи їх вирішення;
- виявити напрямки модернізації митної політики України в контексті світової цифровізації;
- надати рекомендації щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу.

Об'єктом дослідження є процес трансформації митної політики України в контексті інтеграції до Європейського союзу.

Предметом дослідження є методи та інструменти митної політики України, що потребують гармонізації до ЄС.

Методи дослідження. Аби досягнути поставленої мети, використовувалися методи аналізу та синтезу (під час аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду реалізації митної політики, при виявленні напрямів гармонізації митної політики України та Європейського союзу шляхом визначення конкретних пунктів несумісності), метод зведення та групування (під час побудови таблиць та рисунків при висвітленні теоретичних аспектів та статистичних даних).

Інформаційною базою дослідження є вітчизняні та зарубіжні видання, статистичні дані Інтернет, офіційні сайти відповідних органів виконавчої влади України та Європейського союзу, результати досліджень якості отриманих митних послуг, матеріали вітчизняних та зарубіжних конференцій, сайти інформаційної мережі Інтернет, а також дані, отримані автором у результаті власних досліджень.

Теоретична значущість отриманих результатів полягає у проведеному комплексному аналізі теоретичних засад формування митної політики, а також узагальненні вітчизняної та зарубіжної практики реалізації митної політики задля задоволення національних економічних інтересів держави чи об'єднання та виявленні напрямів їх гармонізації.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ

СИСТЕМИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1 Поняття митної політики та її місце в системі національного регулювання зовнішньо економічної діяльності України

Будучи суб'єктом міжнародних відносин та всесвітньої взаємодії, Україна має обрати ефективну модель позиціонування на світовій арені. Ще з 2000-х років цей шлях був направлений на інтеграцію нашої держави до Європейського союзу. Такий вибір був зроблений з огляду бачення даного інституту як надійного партнера у досягненні економічного зростання. Євроінтеграція дозволить Україні здобути національну безпеку, політичну стабільність, економічний розвиток, інтелектуальний та інформаційний прогрес. Для розуміння, оптимальності курсу на приєднання України до ЄС у митному плані, перш за все, дамо визначення «митної політики».

Однак, на сьогоднішній момент чіткого підходу до визначення «митної політики» немає. Здебільшого її трактування зводиться до «системи заходів, правил та процедур» або «механізму регулювання». Таке неточне пояснення дефініції митної політики пов'язане з багатогранністю цього виду діяльності.

У табл.1.1 наведено наукові визначення «митної політики», трактовані вітчизняними професорами та науковцями у справі митного регулювання.

Таблиця 1.1 - Визначення поняття митної політики вітчизняними науковцями

Автор висловлювання	Тлумачення поняття
І. Бережнюк	Митна політика – це система поглядів, ідей та переконань, яка формує основні правові та економіко-організаційні принципи митної справи.
Є. Курасова	Митна політика – це діяльність політичних інститутів суспільства щодо виявлення, узгодження і координації політичних, економічних, правоохоронних, соціальних та інших інтересів за допомогою митної справи.
О.П. Гребельник	Митна політика - комплексна система заходів, спрямованих на забезпечення економічного суверенітету країни, охорону державних кордонів, реалізацію зовнішньоекономічної стратегії через сферу митних відносин.
К.К. Сандровський	Митна політика – це система заходів, спрямованих на забезпечення охорони державних кордонів і виконання зовнішньоекономічної програми держави в міжнародному спілкуванні через засоби митного регулювання, тобто державного впливу на сферу митних відносин.
О.М. Козирін	Митна політика є цілеспрямованою діяльністю держави щодо регулювання зовнішньоторговельного обміну (обсягу, структури й умов експорту та імпорту) через установлення відповідного митного режиму переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон.
С.В. Ківалов і Б.А. Кормич	Митна політика – це складова внутрішньої і зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки й економічного суверенітету держави.

Джерело:[1]

Досить цікаво пояснює своє твердження митної політики О.П. Гребельник, розділяючи дослідження даного поняття на чотири підходи – владно-правовий, організаційно-інституціональний, економічний і психо-етичний, які наведені у табл. 1.2. Головним серед цих підходів є економічний, який автор пов’язує: «з впровадженням у життя зовнішньої і внутрішньої економічної політики країни, яка ґрунтується на виборі оптимальної моделі взаємовідносин із світовою системою господарювання: протекціонізм, вільна торгівля або гармонійне їх поєднання. Залежно від вибору того або іншого напрямку і ступеня його впливу (наприклад, протекціонізм може бути селективним, галузевим, колективним, прихованим,

монопольним, помірним, жорстким), на практиці застосовуються різні інструменти економічної політики, в тому числі й митно-тарифні регулятори».[2]

Таблиця 1.2 - Порівняння підходів визначення «митної політики» за О.П. Гребельником

Підхід до митної політики	Митна політика відповідно до підходу	Об'єкт	Суб'єкт
Владно-правовий	Система заходів та нормативно-законодавча база регулювання ЗЕД	Відносини, що складаються під час реалізації митної політики	Фізичні та юридичні особи
Організаційно-інституціональний	Законодавчі та виконавчі органи, причетні до розробки та реалізації митної політики	Організаційно-просторове наповнення митних територій і кордонів	Система інститутів митної справи
Економічний	Вибір оптимальної моделі взаємовідносин зі світовою системою господарювання в межах між протекціонізмом та вільною торгівлею	Все, на що спрямований економічний вплив з боку митних органів	Митні органи
Психоетичний	Характеристика психологічних відносин, які склалися в процесі розробки та прийняття митної політики	Зацікавленість різних людей, на яку спрямована активність взаємопов'язаних з цією зацікавленість суб'єктів	Окремий співробітник чи колектив митного органу

Джерело: [2]

Однак підхід до визначення митної політики варіюється не тільки між науковцями, а й між країнами, оскільки кожна виділяє аспекти, що їй важливі. До прикладу, в Австралії вона трактується як система заходів, що застосовуються державою з метою встановлення певної конфігурації митного оподаткування на імпортовані в країну товари та проходження ними митних формальностей. А Європейський союз дав таке визначення митної політики – складова частина внутрішньої та зовнішньої політики держави, що здійснюються в рамках відповідних закріплених законом інституцій.[3]

Узагальнюючи вище наведені поняття митної політики, трактування визначення митної політики України буде звучати, на нашу думку, як система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.

Розвиток митної політики України почався з проголошення Україною своєї незалежності та необхідності забезпечити належний контроль територіальної цілісності та економічних інтересів держави. Законодавчою основою для створення митної системи нашої держави та організації митної справи в Україні став Закон України «Про митну справу», який був прийнятий 25 червня 1991 року. Також, опорою для цього процесу стали Закон України, який мав назву «Про Єдиний митний тариф», та Митний кодекс, уведені в дію протягом перших двох років незалежності.

На той момент Україна мала у своєму розпорядженні 25 митниць та 49 митних постів, де працювало близько 2 тис. осіб, а також 29 автомобільних пунктів пропуску, 14 залізничних, 4 авіаційних та 17 морських і річкових пунктів пропуску. Однак така кількість пунктів пропуску, що переважно знаходилася на заході та півдні країни, фізично не мала змоги належно проводити митне оформлення та здійснювати контроль більш, ніж на 7 тисячах кілометрів державного кордону. Це все через недостатнє технічне і кадрове забезпечення та відсутність законодавчого регулювання.

Наступним кроком після здобуття незалежності України є можливість стати повноправним членом Всесвітньої митної організації у 1992 році і в цей же рік 5 лютого було прийнято Закон України «Про Єдиний митний тариф», у якому прописані основні напрями тарифного регулювання.

Протягом 30-ти років існування митної служби України, вона пройшла через 8 етапів свого розвитку, які стисло описані у табл. В.1. Перший етап, який тривав з 1991 по 1993 роки, можна охарактеризувати, як пострадянський через формальне підкорення законам та нормативно-правовим актам Митного комітету

СРСР з несуттєвими змінами з огляду на становлення України як незалежної держави. Це відбувалося через короткий проміжок часу з моменту розпаду СРСР та неприйняття українською стороною відповідних законів. До прикладу, діяв Наказ міністерства культури СРСР від 23 березня 1987 року за номером 120, який мав назву «О порядке контроля за вывозом из СССР культурных ценностей». Він діяв аж до 1999 року, доки його не змінив Закон України «Про порядок вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей».

Другий етап (1993-1996 рр.) характеризувався становлення правотворчої діяльності митних органів України та створенням нормативно-правових актів відомчого характеру, аби заповнити прогалини у митному законодавстві держави. До другого етапу імпортна політика залишалася ліберальною, оскільки тарифна політика орієнтувалася на регулювання експортної продукції та експортного мита. На той час регулювання імпортом митом здійснювалось згідно з митним тарифом СРСР.

Третій етап розвитку митної справи в Україні розпочався після прийняття Конституції України у 1996 році та подальшим збільшенням вимог до змісту правових актів, які вже мали спиратися на новостворену Конституцію України. З'явилися нововведення для виконавчих органів митної політики, бо згідно зі ст.3 Конституції України, нічого не має обмежувати права та свободи громадянина України. Активне застосування режиму вільної торгівлі з країнами Балтії та СНД розпочався у 1995-1996 роках. Тоді почали удосконалювати Єдиний митний тариф, аби убезпечити вітчизняного товаровиробника від зовнішньої конкуренції з боку імпортованих товарів. Це відбулось через те, що на той час заходи тарифного регулювання стосувалися лише 30% імпорту.

Четвертий етап змін розпочався після удосконалення Митного кодексу України, який був вже адаптований до вимог сучасних гармонізованих систем кодування та опису товарів, міжнародних конвенцій ГАТТ і СОТ. А також це було поштовхом для нових варіацій міжнародного співробітництва в рамках глобальної інтеграції світових ринків.

Вдосконалення роботи підрозділів з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил відбулося впродовж 1997 та 1998 років. А на початку 1998 року був запущений новий міжнародний пункт пропуску під назвою «Краковець» на кордоні з Польщею, який ознаменували найбільшим пунктом пропуску у Східній Європі на той час. Його пропускна спроможність становила 5 тисяч легкових машин за добу. Через три місяці запустили ще один пункт під назвою «Гоптівка» у Харківській області на кордоні з Російською Федерацією, який на сьогоднішній момент перестав функціонувати у зв'язки з повномасштабною війною РФ з Україною. Він був побудований за європейськими стандартами та міг обслуговувати до 7 тисяч авто на добу.

Фундаментальною подією стало обрання України до складу Фінансового комітету Всесвітньої митної організації у 1997, а згодом – і до складу Політичної комісії цієї організації в наступному році. Це було знаком визнання авторитету митної служби України.

Кінець 2000 та початок 2001 років слугує відліком запровадження єдиних технологій здійснення митного контролю при перетині суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності товарів, предметів та транспортних засобів через пункти пропуску автомобільним, водним та авіаційним транспортом. А перехід митної служби України на стандарти роботи європейського та світового рівня відбувся протягом 2003 та 2004 років. Вдосконалення торкнулися нормативно-правової бази нового Митного кодексу України та підпорядкування регіональних митниць Центральному апарату Державної митної служби України.

З 2004 року розпочався п'ятий етап, який характеризувався посиленою діяльністю з приводу приєднання до Світової організації торгівлі (СОТ). Втілення цього плану відбулось вже у травні 2008 році, коли Україна була прийнята до складу СОТ. За час підготовки держави до вступу в організацію, була здійснена реорганізація структури митних органів у 2008 році, внаслідок чого з'явилися Київська та Енергетична митниці, 26 митниць з кожної області, 3 Департаменти, 7 спеціалізованих митних установ та 2 спілки. Ще однією гілкою нововведень стала розробка багатofункціональної системи електронного урядування під назвою

«Електронна митниця», яка була запущена 17 вересня 2008 року. Основною ціллю її створення було зменшення бюрократичних аспектів, зниження корупційних ризиків та усунення суб'єктивного фактору.

Шостий етап розвитку Держмитслужби України розпочався з низки законодавчих та організаційних змін. Була здійснена реорганізація організаційної структури, аби віднайти оптимальну модель здійснення митної політики держави. А також була написана нова редакція Митного кодексу, яка вступила в силу 13 березня 2012 року. Через півтора роки відбулась реорганізація митних органів, що закінчилась створенням 24 грудня 2013 року Міністерства доходів і зборів України. Воно утворилось внаслідок злиття органів контролю в сфері митної справи та оподаткування. Однак це об'єднання не впоралось з його головною метою – створення контролю за базою оподаткування на всьому ланцюгу постачання від імпортера до кінцевого споживача.

Сьомий етап пов'язаний з початком російської анексії Автономної республіки Крим та частини територій на Донбасі, що показало неспроможність здійснювати митний контроль на де-юре українській території, а де-факто захопленій загарбником. Тоді вийшов Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року, внаслідок якого було закрито 23 пункти пропуску на кордоні з Російською Федерацією. Українська сторона мала змогу лише відправити митників здійснювати візуальний огляд транспортних засобів і вантажів, які перетинають кордон, прямуючи через офіційно закриті українською стороною пункти пропуску. [4]

Також 1 березня 2014 року Кабмін прийняв постанову «Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів», а вже 21 травня 2015 вийшла Постанова Кабінету Міністрів «Про утворення Державної фіскальної служби». Однак ця реорганізація зовсім не пішла на користь суспільству, а лише дезорганізувала роботу митних підрозділів. У цей період також був створений спецпідрозділ Державної фіскальної служби на кордоні з окупованими територіями під назвою «Фантом», головним завданням якого була боротьба з економічною злочинністю та контрабандою.[5]

Останній етап почався з розформування Державної фіскальної служби України. Її послідовниками стали Державна податкова служба (ДПС) та сучасна Держмитслужба. Таким чином було доведено раціональність та доцільність окремого функціонування двох структур, оскільки вони виконують дві різні функції держави. Перша проводить адміністрування податків та митних зборів, а друга займається переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України.

На сьогоднішній день основними завданнями Державної митної служби України є реалізація внесених на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної митної політики, які поділені на наступні пункти:

- спрощення та гармонізація митних процедур;
- ефективне справляння митних платежів;
- розвиток цифровізації на пунктах пропуску та сервісів для міжнародної торгівлі;
- забезпечення захисту суспільства, громадського здоров'я та безпеки навколишнього середовища, та боротьба з потоками контрабанди, особливо переміщення наркотичних речовин та зброї;
- збільшення кількості міжнародних митних кооперацій.[6]

Отже, сучасне трактування митної політики полягає у визначенні її як системи принципів та напрямів діяльності держави, що покликані захистити митні інтереси та забезпечити митну безпеку України, врегулювати співвідношення захисту внутрішнього ринку та заохочення зовнішньої торгівлі із можливістю подальшої її інтеграцією до Європейського Союзу. Усвідомлення суті митної політики дозволить ефективно провести аналіз результативності застосування її інструментів та методів при забезпеченні процесу євроінтеграції та сформулювати рекомендації щодо їх трансформації з огляду на зміни у зовнішньому середовищі.

1.2 Реалізація національних економічних інтересів засобами митної політики

Події сьогодення остаточно сформували прагнення українського народу приєднатися до Європейського союзу, що виражено в оформленні заявки на вступ до економічного союзу провідних країн Європейського континенту. Таке рішення обґрунтовується не лише бажанням повного відсторонення України від спроб Російської Федерації знищити країну зсередини, а й прагненням до кращого життя. Адже Європейському союзу належить провідна роль у світовому економічному просторі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними та регіональними процесами.

Встановлення рівня відкритості економіки для зовнішнього ринку відбувається шляхом вибору підходу у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності – вільна торгівля або протекціонізм. Вільна торгівля базується на чотирьох свободах – вільний рух товарів, послуг, капіталів та трудових ресурсів, що урівноважує умови торгівлі для національних та іноземних товарів та ліквідує нетарифні обмеження. Вона полягає у тому, що митні органи держави не стягують експортні та імпорتنі мита та виконують здебільшого реєстраційні функції, а також не встановлюють обмеження на зовнішньоторговий обіг.

Протилежний підхід – протекціонізм, який спрямований на захист власного товаровиробника від закордонних конкурентів на внутрішньому ринку. Він характеризується високими митними тарифами, нетарифними обмеженнями імпорту, державним субсидуванням та наданням податкових пільг національним виробникам-експортерам. Політика державного протекціонізму порушує міжнародно-правові акти з питань торгівлі та митного регулювання, тому по статистиці ці два кардинально різні підходи поєднуються, аби отримати митну політику держави з врахуванням сучасних умов світової торгівлі.

Аби мінімізувати торговельні перешкоди на шляху обміну товарами та послугами між країнами було створено Світову організацію торгівлі (СОТ),

політика якої спрямована на періодичне зниження імпорتنих тарифів та усунення нетарифних методів регулювання міжнародних економічних відносин. У документах організації прописано, що країна все ж може використовувати захисні заходи у тих випадках, коли спостерігаються суттєві збитки окремим національним виробникам або цілій галузі на внутрішньому ринку з боку іноземних конкурентів.[7]

Обираючи той чи інший підхід ведення зовнішньої економічної діяльності, слід звертати увагу на національні інтереси країни. Під національними інтересами маються на увазі цінності та потреби громадян, суспільства та держави у цілому. Вчені по-різному трактують дане поняття, найбільш популярні визначення наведені у табл.1.3.

Таблиця 1.3 - Визначення поняття національних інтересів вітчизняними науковцями

Джерело	Визначення
Етнопсихологічний словник	Суспільно-політичний і психологічний феномен, що відображає цінності національної спільноти, які служать збереженню її єдності та цілісності. Національні інтереси виявляються в почуттях патріотизму, гордості за свій народ, його культурі, традиціях, почуттях симпатії до представників своєї нації і є найважливішою рушійною силою поведінки і діяльності як окремих особистостей, так і нації, держави в цілому.
Г.П.Ситник «Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України»	Сукупність збалансованих інтересів людини, суспільства, держави в різних сферах їх життєдіяльності, реалізація яких гарантує збереження національних цінностей, державний суверенітет, територіальну цілісність та прогресивний суспільно-політичний та соціально-економічний розвиток.

Продовження таблиці 1.3

Джерело	Визначення
В.П.Горбулін, А.Б.Качинський «Стратегія національної безпеки України в аксіологічному вимірі: від суспільства ризику» до громадянського суспільства	Поняття «національні інтереси» включає предмети, явища та їх властивості, що задовольняють потреби особи, суспільства і держави в безпечному існуванні та прогресивному розвитку.
А. В. Возженников «Національна безпека: теорія, практика, стратегія»	Наявні та ідеальні соціальні, матеріальні та духовні блага, що задовольняють потреби та інтереси людей і сприяють прогресивному розвитку особи, суспільства і держави.

Джерело:[8]

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», національні інтереси України уособлюють в собі життєво важливі матеріальні, інтелектуальні та духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства й держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток. До життєво важливих національних інтересів України відносяться:

- дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- забезпечення суверенітету України, її територіальної цілісності, недоторканності державного кордону, демократичного конституційного ладу, верховенства права;
- забезпечення конкурентоспроможності держави та економічного добробуту населення шляхом усебічного розвитку людського, науково-технічного, інноваційного потенціалів країни;
- збереження й розвиток духовних і культурних цінностей суспільства;
- створення безпечних умов життєдіяльності, захисту навколишнього та природного середовища;
- створення умов для сприйняття української держави міжнародним співтовариством як повноцінного і рівноправного його члена.[9]

Слід також пояснити поняття «митних інтересів», яке трактується як національні інтереси держави, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. Вони напряду впливають на національні інтереси країни за сферами діяльності, оскільки забезпечують економічні, зовнішньоекономічні, військові, інформаційні, екологічні та духовні потреби суспільства. Визначення вектору направленості митних інтересів має бути обґрунтованим на базі поточного стану зовнішньоекономічної та митної безпеки та сукупності існуючих на даний момент зовнішніх і внутрішніх загроз.

Забезпечення митних інтересів відбувається шляхом здійснення митної політики України, яка включає в себе:

- принципи переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів;
- митне оформлення товарів та транспортних засобів;
- митні режими та відповідні обов'язки при здійсненні митного оформлення;
- тарифне та нетарифне регулювання, спеціальні, антидемпінгові та компенсаційні заходи при імпорті товарів;
- митний контроль та справляння митних платежів;
- правову регламентацію взаємовідносин учасників митних правовідносин у захисті прав і законних інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності.[10]

Надалі розберемо усі представлені вище аспекти митної політики. До принципів, на яких будується митна політика України, відносять принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, принцип юридичної рівності і недискримінації, принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД та принцип рівноцінності обміну, недопустимості демпінгу при переміщенні товарів через кордон.

Принцип суверенітету народу України у здійсненні ЗЕД полягає у тому, що народ України має право самостійно та незалежно здійснювати ЗЕД на території

України, керуючись її законами, а також виконувати усі договори та зобов'язання України у сфері міжнародних економічних відносин.

Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва заснований на праві суб'єктів ЗЕД за власним бажанням розпочинати зовнішньоекономічні зв'язки та здійснювати зовнішньоекономічну діяльність у будь-яких проявах, що не заборонені чинними законами України. А також принцип зобов'язує при здійсненні ЗЕД дотримуватися порядку, встановленого законами України.

Принцип юридичної рівності і недискримінації полягає у рівності всіх суб'єктів ЗЕД перед законом незалежно від форм власності та забороні будь-яких дій держави, в результаті яких будуть обмежені права та явна дискримінація суб'єктів ЗЕД. Це стосується у тому ж числі і іноземців, які здійснюють ЗЕД на території України та їх дискримінації за формою власності, місцем проживання або іншими ознаками.

Принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД реалізується шляхом забезпечення рівного захисту всіх суб'єктів ЗЕД України за її межами відповідно до норм міжнародного права та здійснення захисту національних інтересів України на території держави та за її межами лише згідно з законами України, умовами підписаних нею договорів на міжнародній арені та нормами міжнародного права.[11]

Дотримуючись цих принципів, Міністерство фінансів України у співпраці з Кабінетом міністрів забезпечують виконання головних цілей, які стоять перед митною політикою. Насамперед, результатом її правильного функціонування має бути своєчасне та достатнє поповнення дохідної частини державного бюджету України за допомогою стягування митних платежів. Також важливим є чітке регулювання товарообігу через митний кордон та контроль за дотриманням законних інтересів і прав при експорті чи імпорті товарів і транспортних засобів.

Аналізуючи головні цілі митної політики, можна зрозуміти, які функції вона виконує, а саме:

- Фіскальна функція, що передбачає наповнення державного бюджету за допомогою надходжень від стягування мита, податку на додану вартість, акцизного

податку з товарів та інших предметів під час переміщення через державний митний кордон;

- Економіко-регуляторна функція, що полягає у здійсненні впливу на зовнішньоекономічну діяльність з боку держави через застосування засобів тарифного та нетарифного регулювання, аби забезпечити національні інтереси, здійснення державної економічної політики та виконання міжнародно-правових зобов'язань держави. Це відбувається шляхом встановлення митних ставок та зборів, ліцензування, квотування та встановлення інших нетарифних обмежень;

- Захисна функція, що передбачає захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз, а саме захист національного виробника, інтересів споживачів та його прав інтелектуальної власності, боротьба з нелегальним переміщенням заборонених товарів та забезпечення екологічної безпеки тощо. Більша частина подібних завдань реалізуються в процесі виконання митними органами своїх контрольних функцій, таких як: митний, валютний, екологічний, медико-санітарний та інші види контролю, а також при виконанні завдань по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил;

- Контрольно-організаційна функція, що забезпечує умови, порядок та законність перетину товарів та транспортних засобів через державний кордон.

Ці чотири основні функції безпосередньо впливають на поповнення дохідної частини Державного бюджету України, тим самим фінансуючи національні потреби задля економічного зростання країни. Також Держмитслужба виконує інформаційно-статистичну функцію та міжнародно-політичну, формуючи інформаційний простір для реалізації митної політики. Перша полягає в зборі та зберіганні даних про результативність митного контролю, оформлення та обміні інформацією з іншими державами задля створення плану щодо мінімізації митних ризиків. А друга забезпечує розвиток міжнародного співробітництва та залучення організаційної та фінансової допомоги для виконання основних завдань митної структури.[12]

Наступним пунктом митної політики є митні режими. Залежно від митних ставок та кінцевої цілі переміщення товарів та транспортних засобів через митний

кордон, виділяють 14 митних режимів. Вони відрізняються між собою напрямком та метою переміщення товару чи транспортного засобу через кордон, його країною походження, правилами використання, володіння і розпорядження цим товаром, та строком дії режиму. Детальна інформація про особливості кожного митного режиму відображена у табл. Г.1.

Подальший розгляд елементів митної політики супроводжується інформацією про митний контроль товарів. Для ефективного проведення митного контролю товарів та транспортних засобів необхідна чітка та скоординована його організація, що представлена технологічними схемами митного контролю. Вони розуміють під собою обов'язкову для виконання послідовність дій посадових осіб митного органу під час проведення митного контролю. При його здійсненні також враховуються форми митного контролю, що забезпечують додержання норм чинного законодавства з питань митної справи. Згідно зі ст. 336 Митного кодексу України, виділяють такі форми митного контролю:

- огляд територій та приміщень;
- перевірка документів та відомостей;
- усне опитування громадян та посадових осіб;
- облік товарів та транспортних засобів та їх перевірка;
- направлення запитів;
- проведення документальних перевірок;
- митний огляд.[14]

Поряд з формами митного контролю слід згадати його види, що діють на території України. На сьогоднішній день виділяють 5 видів митного контролю, серед яких є ветеринарний, гомологічний, екологічний, радіологічний та санітарно-епідеміологічний. Найбільш поширеним є ветеринарний контроль, основним завданням якого є перевірка товарів тваринного походження при перетині митного кордону України. Він регулюється «Правилами пропуску вантажів, підконтрольних служб і ветеринарної медицини». Екологічний контроль є аналогом ветеринарного, але стосується флори, завезеної з-за кордону. Цим видом

контролю займається Державна екологічна інспекція Міністерства екології і природних ресурсів.

Карантинний контроль застосовується при експорті та імпорті насіння та продукції імпортного походження, його проводять обласні прикордонні інспекції з карантину рослин та пункти пропуску на державному кордоні.

Поставлений дозвільний штамп у товаросупровідних документах органів, що контролюють належне проведення екологічного, карантинного чи ветеринарного контролю, свідчить про позитивні результати радіологічного контролю. Він здійснюється з метою контролю щодо додержання вимог чинного законодавства при переміщенні через державний кордон радіоактивних речовин і ядерних матеріалів.

Санітарно-епідеміологічний контроль регламентується Законом України від 24.02.94 № 4004-XV «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Підприємства, установи, організації та громадяни можуть ввозити з-за кордону сировину, продукцію і реалізовувати чи використовувати їх в Україні лише за наявності даних щодо безпеки для здоров'я населення. У разі відсутності зазначених даних ввезення, реалізація та використання продукції закордонного виробництва дозволяється лише після отримання позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи. Саме тому з метою запобігання занесенню в Україну особливо небезпечних для людей інфекційних хвороб у прикордонних контрольних пунктах у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України, створюються і функціонують спеціальні санітарно-карантинні підрозділи.

Специфічним видом контролю є гомологічний, що введений з метою посилення контролю за переміщенням коштовних, напівкоштовних та декоративних каменів походженням з України. Також створено Державний гомологічний центр Міністерства фінансів України, який проводить всі роботи, пов'язані з експертною оцінкою якісних та вартісних показників природних та штучних дорогоцінних каменів органічного утворення, напівдорогоцінних та декоративних каменів. Дозволом для переміщення вказаного вантажу є експертний висновок встановленої форми на бланках.[15]

Після проходження усіх необхідних видів контролю для визначеного товару, стягується митний платіж. Під митним платежем слід розуміти вид податків і зборів, що нараховується в установленому порядку при перетині митного кордону України товарів та транспортних засобів. Митний кодекс України передбачає 3 види платежів, а саме мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів та податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів. [16] Саме митні платежі є фізично відчутною величиною захисту національних економічних та соціальних інтересів держави. Детальніше поняття митних платежів буде описано у розділі 1.3.

Отже, забезпечення національних інтересів суспільства здійснюється за рахунок правильно збалансованої митної політики держави, яка є основою для державного бюджету України. При прагненні нашої країни долучитися до Європейського Союзу, варто чітко оцінити та окреслити національні інтереси України та побудувати шлях інтеграції з їх урахуванням.

1.3 Методи тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торговельно-економічної діяльності

Створення міждержавних митних кордонів зобов'язує появу різних інструментів і методів, за допомогою яких держави втілюють свою зовнішньоторговельну політику та захищають національні інтереси, що особливо важливо при майбутній повноцінній інтеграції до ЄС. До головних інструментів тарифного регулювання належить мито, а нетарифного регулювання - податок на додану вартість, акцизний податок, ембарго, субсидії та квотування. Розберемо ключові з цих елементів додатково.

Почнемо з мита, опис якого міститься у Митному тарифі України. Митний тариф - головний і найстаріший інструмент зовнішньоторговельної політики, що представляє собою упорядкований звід ставок мита, яким обкладаються товари й

інші предмети, які ввезені на митну територію країни чи вивозяться за межі даної території.

Мита за своїм економічним змістом і характером дії відносять до вартісних, ринкових регуляторів зовнішньоторговельного обороту, а за економічною сутністю відображають собою різницю між зовнішньоторговельною світовою (імпортною) ціною і внутрішньою ціною. Процентне вираження цієї різниці (суми мита до ціни) називається рівнем мита. В період погіршення економічної кон'юнктури, особливо в роки криз, спостерігається зростання ставок митних тарифів. Рівень мита залежить від цілого ряду чинників, а саме:

- різниці у рівні внутрішніх і світових цін товарів у різних країнах;
- ступеня концентрації виробництва і рівня монополізації ринку окремих товарів;
- наявності на цих ринках виробничих ланцюжків транснаціональних корпорацій (ТНК);
- співвідношення продуктивності праці і витрат виробництва в окремих країнах та ін.

У Митному тарифі міститься така інформація: деталізовані назви товарів, на які накладено мито; код оподатковуваних митом товарів; ставки митних зборів із приписуванням їх методу нарахування; спосіб оподаткування товарів; перелік товарів, які проходять на митну територію країни безмитно; перелік товарів, заборонених до вивезення з країни і ввезення в країну, транзиту через країну.

Надалі розглянемо функції, що уособлює в собі мито:

- фіскальну, у випадку введення для здобуття грошей для держави. Ця функція має відношення як до імпортного, так і до експортного мита.
- ціноутворююча функція мита (підвищення ціни імпортних товарів допускає створення вартісного бар'єру, який збільшує ціну імпортного товару і утворює незбіжність у рівні цін на товари в різних країнах). Таким чином, імпортні мита завзято впливають на нагромадження капіталу, темпи розвитку і норму прибутку окремих галузей економіки.

- протекціоністську, у випадку введення для скорочення чи усунення імпорту, тим самим відгороджуючи вітчизняних виробників від іноземного суперництва;
- балансувальну, для запобігання небажаному експорту товарів, внутрішні ціни на які нижчі від світових.

Аналізуючи табл. Д.1, можна виокремити 6 основних класифікацій мита, до яких належать: за об'єктом справляння, способом стягування, характером, походженням, типом ставок та способом обчислення.

Для більш чіткої класифікації мит, слід додати ще деталей щодо їх застосування. Вивізні мита також застосовуються як інструмент покращення структури торгівлі за рахунок зниження вивозу з країни певних товарів (наприклад, з низьким ступенем обробки, стимулюючи таким чином виробництво та експорт продукції з високим рівнем доданої вартості). У той же час ввізні можуть мати фіскальний, регулюючий (низькі мита на сировину і високі на готові вироби) і протекціоністський характер. Це найбільш поширений вид мит, бо ними обкладається більше 80% товарів, що імпортуються усіма країнами світу.

Як правило, адвалерні мита використовуються при обкладанні товарів, що мають відмінні якісні характеристики в рамках однієї товарної групи. Вони сприяють підтриманню однакового рівня захисту внутрішнього ринку, автоматично пристосовуючись до інфляції. Паралельно змінюється тільки сума нарахувань в бюджет.

Обговорюючи специфічні мита, можна зазначити, що вони накладаються зазвичай на стандартизовані товари. Ступінь митного захисту шляхом використання специфічного мита перебуває в прямій залежності від коливання цін. Таким чином рівень захисту вітчизняних виробників при застосуванні специфічних мит із підвищенням імпортних цін знижується, а зі зменшенням імпортних цін - збільшується. Однак при падінні імпортних цін специфічне мито збільшує рівень захисту внутрішнього ринку.

Сезонне мито характеризується строком його дії, що не виходить за межі декількох місяців на рік (наприклад, в Україні - до чотирьох місяців з моменту встановлення).

Спеціальне мито держава може застосовувати по-різному:

а) як захисне, у випадку ввезення на митну територію країни в таких кількостях чи на таких умовах, що наносять або загрожують завдати шкоди вітчизняним виробникам подібних чи безпосередньо конкуруючих товарів;

б) як запобіжний захід стосовно учасників зовнішньоекономічної діяльності, що переступають державні інтереси в даній галузі, а також як захід для зупинення несумлінного суперництва;

с) як захід у відповідь на дискримінаційні і (чи) недружні дії з боку іноземних держав, а також у відповідь на дії окремих країн, що звужують виконання законних прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності держави.[17]

Антидемпінгове мито начисляється на товари, що є об'єктом застосування антидемпінгових заходів, і служить тимчасовим збором для компенсації витрат від товарного демпінгу. Це мито розраховується тільки після здійснення антидемпінгового розслідування й отримання об'єктивних доказів завдання великих втрат чи погрози нанесення збитку вітчизняній економіці. Компенсаційне мито має таку ж систему нарахування, як і антидемпінгове.

Країна час від часу імпортує сировину безмитно або впроваджує нижчі тарифні ставки на імпорт виробничого ресурсу, ніж на імпорт кінцевого продукту, у виробництві якого був використаний даний ресурс. Це здійснюється задля підбадьорювання національних товаровиробників обробної промисловості та підвищення рівня зайнятості. У цьому разі ефективна тарифна ставка, яка розраховується на базі внутрішньої доданої вартості або вартості переробки всередині країни, перевищуватиме номінальну тарифну ставку, яку обчислюють на підставі вартості кінцевого продукту. Внутрішня додана вартість дорівнює ціні кінцевого продукту за вирахуванням витрат на імпорт виробничих ресурсів, використуваних для виробництва товару. Чим вища відсоткова ставка

імпортного тарифу в схемі ланцюга від сировини до готової продукції, тим вищий ступінь захисту виробників готової продукції від зовнішнього суперництва.

Серед спеціалістів у сфері економіки та політики немає єдиної точки зору з приводу раціональності тарифного регулювання міжнародних торговельних відносин. Прибічники тарифів вважають, що їх введення потрібне для того, аби забезпечити слабкі сфери вітчизняної економіки, заохочувати національне виробництво, примножувати надходження до бюджету і забезпечувати національну безпеку. Ненависники тарифного регулювання гадають, що в більшості випадків обкладання митом веде до зменшення економічного добробуту країни, викликає торгові війни, нарощує податковий тягар на споживачів, ослаблює експорт і зменшує зайнятість.[18]

На противагу тарифним методам регулювання міжнародної торгівлі стають нетарифні методи, ступінь яких важко кількісно оцінити, тому що їх вплив не має яскраво вираженого характеру. Нетарифні обмеження можуть запроваджуватися за рішенням органів виконавчої та місцевої влади. Згідно з даними Конференції ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД), у загальному обсязі нетарифних заходів кількісні обмеження становлять до 20%, стільки ж податкові заходи (внутрішні та прикордонні), дещо менше — технічні норми та правила.

У табл.Ж.1 розшифровані позиції нетарифного регулювання, у наш час вони застосовуються лише з такими цілями:

- захист національної економіки;
- дотримання міжнародної безпеки;
- охорона життя та здоров'я людей;
- виконання міжнародних зобов'язань;
- підтримка стабільності міжнародної торговельної системи тощо.

Першим ми розглянемо податок на додану вартість, об'єктом оподаткування якого є продаж товарів (послуг) на митній території України та в межах митної території України, ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів за межі митної території України. Базова ставка ПДВ становить 20% договірної (контрактної) вартості відповідних товарів (послуг). Нерезиденти

можуть бути платниками ПДВ через постійні представництва, зареєстровані платниками ПДВ.

У зв'язку з російською агресією в Україні та запровадженням у зв'язку з цим воєнного стану на території України, Уряд України прийняв рішення про внесення тимчасових змін до Податкового кодексу України (до закінчення дії воєнного стану), передбачаючи юридичним особам – платників єдиного податку звільнення від сплати ПДВ, а також мита за імпорт товарів і послуг під час введення воєнного стану.[19]

Наступним ми розглянемо акцизний податок, який стягується з конкретного товару чи діяльності. Вони зазвичай стягуються з сигарет, алкогольних напоїв, газованої води, бензину, страхових премій, розважальних заходів і ставок, і складають відносно невелику та мінливу частину державних і місцевих податків. Однак акцизи здебільшого направлені на бізнес. Багато з них платять торговці, які потім перекладають податок на споживачів через підвищення цін. Торговці сплачують акцизи оптовикам і враховують їх у ціноутворенні продукції, що підвищує загальну роздрібну ціну. Таким чином, споживачі можуть або не можуть безпосередньо бачити вартість більшості акцизних податків.[20]

Ще одним інструментом нетарифного регулювання є накладання ембарго, що представляє собою торгове обмеження, яке зазвичай приймається урядом, групою країн або міжнародною організацією як економічна санкція. Ембарго може забороняти будь-яку торгівлю або може застосовуватися лише до її частини, наприклад до імпорту зброї. Вони призначені для того, щоб покарати країну за її дії та позбавити її засобів для проведення небажаної політики. Прикладом застосування ембарго є заборона Євросоюзом імпорту російської нафти. За словами президента Єврокомісії Урсули фон дер Ляєн, виняток робиться для нафти, що постачається трубопроводами до Угорщини, Чехії та Словаччини.[21]

Тепер щодо доцільності використання квотування, яке уособлює в собі встановлення урядом торгового обмеження щодо кількості або грошової вартості товарів, які країна може імпортувати чи експортувати протягом певного періоду. Країни використовують квоти в міжнародній торгівлі, щоб допомогти регулювати

обсяг торгівлі між ними та іншими країнами. Країни іноді встановлюють квоти на певні продукти, щоб зменшити імпорт і збільшити внутрішнє виробництво. Теоретично, квоти стимулюють внутрішнє виробництво, обмежуючи іноземну конкуренцію. Квоти більш ефективні в обмеженні торгівлі, ніж митні тарифи, особливо якщо внутрішній попит на щось не чутливий до ціни.[22]

Надалі слід згадати про демпінгові та субсидійовані розслідування. Часто фірми, які виробляють імпорто-замінну продукцію, ініціюють антидемпінгове розслідування при його відсутності, а низькі ціни імпортованих товарів пояснюються нижчим рівнем витрат у іноземних конкурентів. У цьому випадку існує небезпека зловживання антидемпінговим законодавством і перетворення його в суто протекціоністський інструмент, що може призвести до підвищення ціни імпортованих товарів та обмеження конкуренції на внутрішньому ринку. Аби нівелювати вплив демпінгу, застосовуються антидемпінгові заходи щодо імпорту – адвалерне мито, фіксована конкретна сума мита або мінімальна імпортована ціна.

Ситуація щодо субсидійованих розслідувань схожа з антидемпінговими, оскільки несправедливі субсидії можуть спотворити ринок, створити недобросовісну конкуренцію і завдати шкоди промисловості. У цьому разі, країна або економічне об'єднання може накласти обов'язки для протидії субсидії, але лише якщо вона обмежена конкретною фірмою, галуззю або групою фірм чи галузей. При проведенні розслідування проводиться аналіз небезпеки даної субсидії. До прикладу, у ЄС при отриманні достатніх доказів щодо ймовірної шкоди одній з галузей промисловості економічного союзу, Комісія має перевірити наступні пункти:

- чи субсидується імпорт із відповідної країни/країн;
- чи є шкода для промисловості ЄС;
- чи субсидований імпорт спричиняє цю шкоду;
- чи введення заходів (зазвичай компенсаційного мита) відповідає/проти інтересів ЄС.

У разі виявлення високого рівня шкоди для промисловості ЄС, на даний товар накладаються компенсаційні заходи, що протидіють впливу субсидованого імпорту на ринок ЄС і відновлюють чесну конкуренцію. Заходами можуть бути:

- додавання відсотка до ціни товару;
- фіксована сума за одиницю;
- застосування мінімальної імпортової ціни;
- «цінове зобов'язання», коли експортер зобов'язується продавати досліджуваний продукт вище мінімальної ціни.[23]

Отже, є безліч інструментів тарифного та нетарифного регулювання, що впливають на наповнення державного бюджету країни та захист національних інтересів держави. Раціональне їх використання може призвести не тільки до поліпшення умов життя населення, а й до стабілізації економіки в цілому, що є важливим пріоритетом для нас на сьогоднішній день у зв'язку з прагненням скорішої інтеграції до Європейського Союзу.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ СТАНУ ВІДПОВІДНОСТІ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЄС

2.1. Характеристика митної політики України на сучасному етапі

Протягом більше тридцяти років існування митної політики України, вона зазнала суттєвих змін. Вирішальним у її розвитку є розформування Державної фіскальної служби України у 2 різні за своєю суттю та функціями інституції – Державна митна служба та Державна податкова служба. Це було здійснено задля конкретизації функцій та відповідальних за них осіб у цих службах. А також додатковою місією цього заходу було припинення фінансування незаконним шляхом головних дієвих осіб у справі розкрадання державного бюджету України при каденції В.Ф. Януковича.

Незважаючи на постійну зміну виконавчого органу митної політики України, дещо залишається сталим – її функціональні завдання та місце у економічній системі держави. Вона є складовою економічної політики держави та уособлює в собі обов'язок держави забезпечити захист національних інтересів та безпеки України у всіх сферах. Митна політика впроваджується шляхом ретельно прорахованої комбінації стратегій, концепцій, міжнародно-правових актів та програм державного впорядкування.

Запровадження модернізованої митної політики держави має базуватися на новому рівні національних інтересів внаслідок інтеграції до ЄС. Більш досконалі методи та інструменти її функціонування мають бути не лише узгоджені з комісією Європейського союзу у питаннях митної справи, а й відображати новий вектор розвитку України шляхом висвітлення конкурентних переваг країни.

Зміст нової митної політики України має коригуватися відповідно до об'єктивних факторів, які можна поділити на 4 категорії:

- Економічні – загальний стан та особливості функціонування економічної системи країни, її частка у світових економічних зв'язках та особливості розвитку окремих галузей економіки;
- Політичні – засоби уряду задля захисту внутрішніх виробників або окремих галузей економічної системи;
- Міжнародні – участь держави у різноманітних міжнародних союзах, її членство у міжнародних організаціях, дотримання дво- або багатосторонніх угод чи надання преференцій окремим державам;
- Ідеологічні – стурбованість урядом щодо екологічної безпеки держави, охорона моралі та духовності суспільства.[24]

Митний тариф України уособлює в собі систематизований перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України. У 2022 році Постановою Кабінету Міністрів України було внесено зміни до його змісту, які стосуються приведення його у відповідність до вимог Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 2022 року. Провідні торговельні партнери України, до яких належить ЄС, Туреччина, США та Китай, вже використовують новітню систему. В загальному, було змінено більше 350 кодів товарів, однак серед елементів гармонізації можна виділити наступні:

- Об'єднання декількох кодів в один, розформування одного коду у 2 та більше деталізованих, а також перехід окремих видів товарів в інші коди;
- Видалення тих товарів, що вже не використовуються у світовій торгівлі;
- Внесення в систему товарів, що є нововведеннями з точки зору застосування новітніх технологій.

Даний перехід призведе до нарощування національного експорту, виходу на нові ринки та посилення конкурентних переваг національних виробників у міжнародній торгівлі. Завдяки встановленню нульового мита на українські товари до країн ЄС, Великобританії, Канади та Австралії, експортери мають можливість

просувати власні товари закордон. З нашого боку, національні виробники потребують товарів проміжного імпорту для налагодження переробного виробництва. Взаємні поступки сприятимуть посиленню торгівлі між підписантами конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів, а також зміцненню економіки України. [25]

Оцінюючи обсяги торгівлі України за останні п'ять років, можна дійти висновку, що суттєвих змін не відбулося. Основними експортерами наших товарів є Китай з об'ємом торгівлі у 8 млрд. дол. США, Польща (5,2 млрд. дол. США) та Туреччина (4,1 млрд. дол. США) у 2021 році. Спостерігається позитивна динаміка за останні 5 років, кожна з країн нарощує обсяги торгівлі з Україною, особливо Китай після підписання двосторонньої угоди з Україною про спрощення торгівлі.

Рисунок 2.1 - Найбільші експортери України у період 2017-2021 рр, млн. дол. США, зроблено автором на основі [26]

Ситуація з імпортом дуже схожа. Основними імпортерами впродовж 5 років були Китай, Російська Федерація та Німеччина з об'ємом торгівлі у 10,9 млрд. дол. США, 6,6 млрд. дол. США та 5,9 млрд. дол. США відповідно у 2021 році. Незважаючи на тривалу російську агресію, імпорту з цієї країни посідає 2 місце у

рейтингу найбільших імпортерів. Лише у 2022 році її вибила Польща з цієї сходинок. Це можна побачити на рис.2.2.

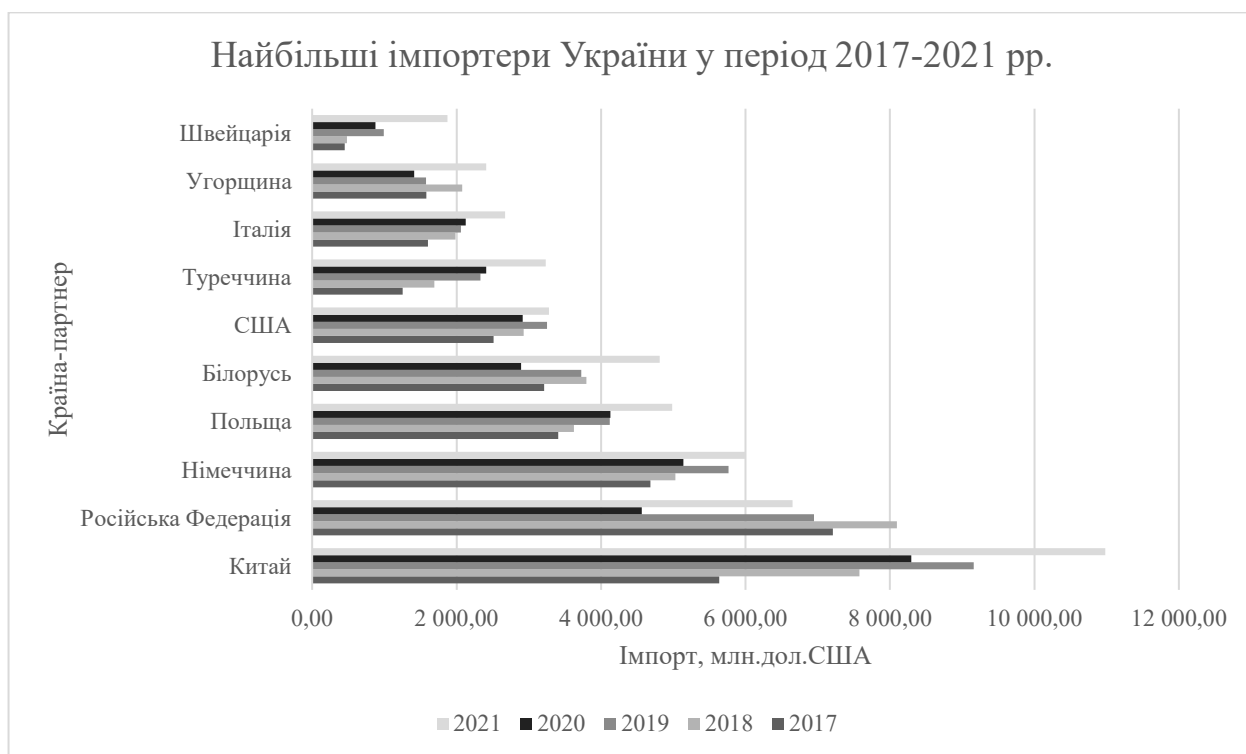

Рисунок 2.2 - Найбільші імпортери України у період 2017-2021 рр, млн. дол. США, зроблено автором на основі [26]

Якщо брати до уваги останні 10 місяців 2022 року, то Україна імпортувала товарів на 44,1 млрд. дол. США, а експортувала на 36,9 млрд. дол. США. Найбільшими імпортерами України у 2022 року стали Китай (6,6 млрд. дол. США), Польща (4,4 млрд. дол. США) та Німеччина (3,7 млрд. дол. США). Серед товарів великою популярністю відзначились машини, устаткування та транспорт, що обумовлено зняттям на деякий час митного податку на цей вид товару у зв'язку з воєнним станом в країні, аби полегшити процес переміщення ТЗ через митний кордон України та зменшити матеріальне навантаження на покупців та волонтерів. Також частими гостями є паливно-енергетичні товари, особливо при наближенні зимового періоду, та продукція хімічної промисловості.

У той час найбільшими експортерами України стали Польща (5,7 млрд. дол. США), Румунія (3 млрд. дол. США) та Туреччина (2,4 млрд. дол. США). Найбільше було експортовано продовольчих товарів, чому сприяла зернова угода між ООН,

Туреччиною та Російською Федерацією. Також були експортовані метали та вироби з них та машини, устаткування та транспорт. [27]

Перетин експортних та імпорتنих товарів регулює митне законодавство України, яке є дуже мобільною галуззю законодавства, що зумовлено частими змінами внутрішніх та зовнішніх чинників у сучасних умовах ведення торгівлі з іншими країнами. Внаслідок глобалізації світової економіки та торгівлі, зовнішні фактори, до яких належать міжнародні митні норми, правила і стандарти та практика їх використання, є рушійними силами при внесенні змін до митного законодавства нашої країни. На сьогоднішній день правовим підґрунтям для проведення митного контролю в Україні слугують такі нормативно-правові акти:

- Митний кодекс України (МКУ);
- Податковий кодекс України (ПКУ);
- Закони України щодо державної митної справи;
- Нормативно - правові акти про митне регулювання, прийняті

КМУ, центральними органами виконавчої влади в межах своїх повноважень, визначених чинним законодавством України.

Важливим елементом митного законодавства України є декларування товарів та транспортних засобів, що являє собою надання інформації та відомостей про товар або ТЗ у письмовій або усній формі. Також обов'язковим є представлення мети їх перетину митного кордону нашої держави та відомостей, які необхідні для здійснення їх митного контролю та оформлення. У разі декларування у письмовій формі можуть бути надані електронні документи або на паперовому носії.

Транспортний засіб, що перетинає митний кордон України є основним об'єктом зовнішньоекономічної операції. Згідно з рядом міжнародних угод, зокрема ГАТТ та Кіотська конвенцією, та національним законодавчим актом у формі Митного кодексу України, даний транспортний засіб стає основним об'єктом митного контролю.[28]

Однак світова практика управління ризиками в митній сфері по-іншому оцінює ризики. Товар є основним об'єктом аналізу ризиків, після нього під приціл митних органів підпадає товаросупровідна документація, що вміщує в собі основні

дані про товар - інформацію, важливу для переміщення цього товару через митний кордон, а саме: код товару, країна походження, країна відправлення і призначення товару та митна вартість товару. Лише після перевірки цих двох об'єктів, черга доходить до транспортного засобу і документів для його перевезення.[29]

Також при митному контролі на внутрішній митниці слід виокремити додаткові ризики щодо повноти сплати податків та дотримання національних стандартів. Адже ухилення від сплати податків є найбільшою перешкодою до наповнення місцевих бюджетів та найпоширенішою формою шахрайства. Через це до переліку об'єктів аналізу ризиків треба віднести код і митну вартість товару та країну походження транспортного засобу. Динаміка змін світової торгівлі у номенклатурі товарів, способах їх руху та інших аспектах зовнішньоекономічних операцій спонукають до створення адаптивної системи управління ризиками, що зможе підлаштуватись під швидкі зміни умов торгівлі.

Ще одним об'єктом перевірки є товаросупровідні документи, без яких транспортний засіб не має права перетинати митний кордон, що визначено міжнародними угодами та конвенціями. Вони підтверджують законність переміщення транспортного засобу як об'єкта зовнішньоекономічної операції.

При ввезенні ТЗ на митну територію України власник або уповноважена особа дає уповноваженій особі митного органу, в зоні якого немає частини пропуску через державний кордон України, ТЗ для митного огляду і подає оригінали та фотокопії наступних документів:

- підтверджують право власності на ТЗ або користування ним (у тому числі з правом розпорядження);
- реєстраційні (технічні) документи на ТЗ (якщо він був зареєстрований в реєстраційному органі іноземної держави або України) з відмітками про зняття ТЗ з обліку, якщо такі документи видаються реєстраційним органом;
- паспорт та інші документи, передбачені законодавством України та міжнародними договорами України, які дають право перетинати державний кордон, та / або паспорт громадянина (свідоцтво особи з відміткою за місцем

проживання); або інший документ про постійне (тимчасове) проживання в Україні або за кордоном тощо;

- підтверджують право надання податкових пільг (у разі митного оформлення ТЗ з наданням таких пільг);
- довідку про ідентифікаційний номер громадянина (при наявності).[30]

Кількість переміщених транспортних засобів через митний кордон надається у вигляді спеціальної митної статистики Державною митною службою. Таким чином, кількість ТЗ, які перетнули митний кордон України за останній рік сягнула 10,7 млн. од., з яких 5,4 були ввезені, а 5,3 – вивезені за межі України.(див. рис.2.3)

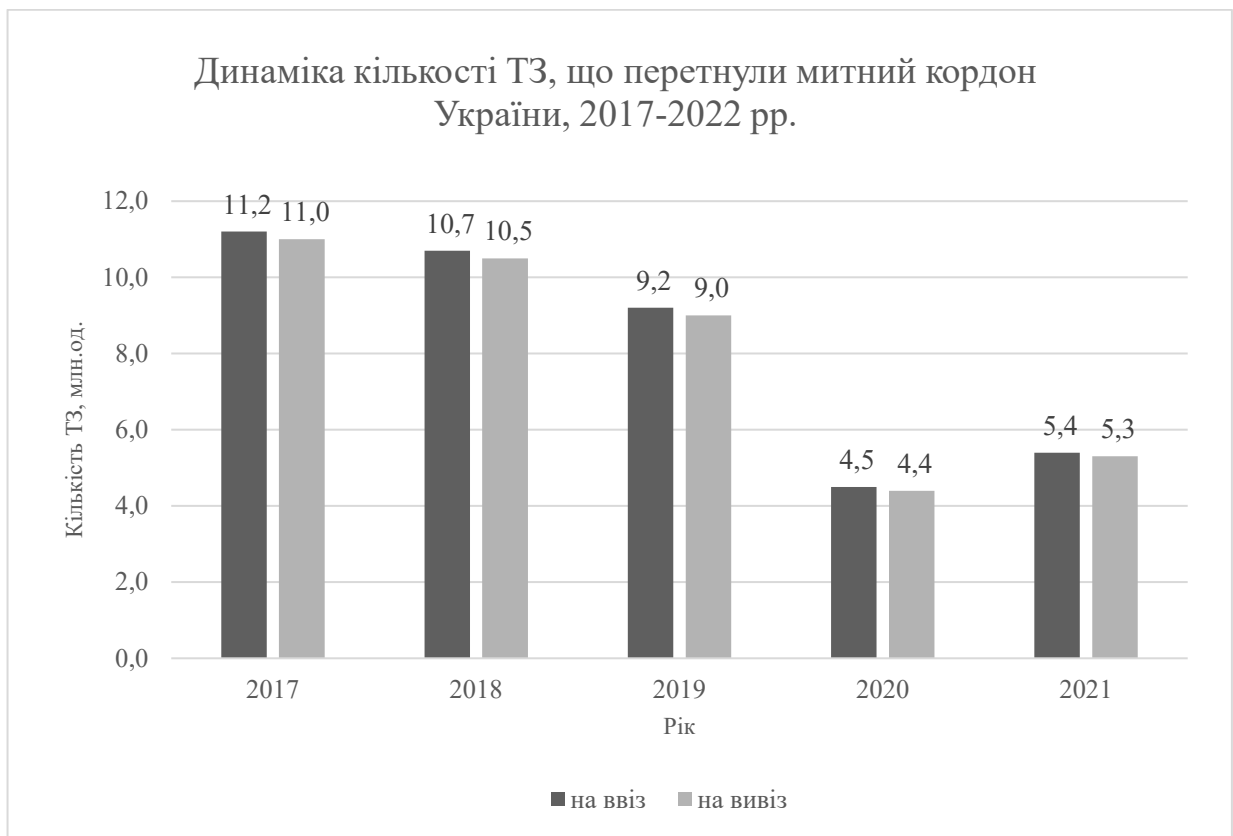

Рисунок 2.3 - Динаміка кількості транспортних засобів, що пропущені через митний кордон України, 2017-2022 рр., створено автором на основі[31]

Розвиток новітніх технологій дав можливість запровадити систему управління ризиками в діяльність митних органів України. До 2022 року діяла Автоматизована система аналізу управління ризиками (АСАУР), головною ціллю якої було пришвидшення процесу перевірки декларування на достовірність,

правильності визначення митної вартості, країни походження та класифікації товарів згідно з УКТЗЕД. Вона була створена на досвіді запобігання, прогнозування та виявлення порушень митного законодавства і на підставі всіх діючих профілів здійснює оцінку ризику митної декларації, яка прийнята до митного оформлення, та видає повідомлення із вказівками необхідних заходів.

Аналіз ризиків здійснюється у два етапи - оцінка ризику за кожним профілем ризику та визначення переліку форм контролю в цілому за митною декларацією. Перший етап характеризується визначенням ступеню ризику, яке уособлює в собі числове значення у визначених межах, що показує імовірність порушення митного законодавства в конкретному випадку та передбачає здійснення адекватних йому заходів. Другий – формуванням загального переліку форм контролю за митними деклараціями з відповідними коментарями для вказівки інспектору, на що направлена дана форма контролю.

Особливістю АСАУР є можливість врахування попередньої поведінки суб'єкта ЗЕД при оцінці ризику. Оскільки у базі даних зберігається історія суб'єкта щодо позитивних чи негативних рішень, що може впливати на подальше коригування оцінки ризику. [32]

Новітньою версією Автоматизованої системи аналізу управління ризиками є АСУР 2.0, випробування якої почалися 8 квітня 2022 року профільними департаментами Держмитслужби. Вона може забезпечити повний цикл перевірки – від тестування департаментом своїх пропозицій і завершуючи поіменними онлайн голосуваннями Комісії щодо цих змін. АСУР 2.0. налічує інструменти моніторингу та аналізу ефективності ризиків, а також аналізу декларацій для роботи над новими ризиками.

Загалом дана система вже пройшла 4 види попередніх випробувань, а саме навантажувальне, функціональне, стрес-тестування та тестування на наявність вразливостей. Також разом із Автоматизованою системою митного оформлення (АСМО 2.0.), вони вже інтегровані до Нової комп'ютеризованої транзитної системи. Така кількість новітніх систем дозволяє пришвидшити здійснення митного оформлення, зменшити фізичний контакт між суб'єктами

зовнішньоекономічної діяльності та державними органами, що призводить до зниження корупційних ризиків, та спростити процедури декларування для бізнесу.

[33]

Підґрунтям для функціонування вищезгаданих автоматизованих систем та підтриманням діджиталізації митної системи України є створення Електронної митниці, що представляє собою мультифункціональну об'єднану систему інформаційних та комунікаційних технологій різних країн світу, платформ для контролю експорту, імпорту та транзиту та систем технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними органами держав. Вона використовує інноваційні методи та технології, що пришвидшують процес митного адміністрування. Вона працює з урахуванням даних інтелектуальної системи ризиків та єдиним порталом надання дозвільних документів.

Складовою Електронної митниці є функціонування «Єдиного вікна» для міжнародної торгівлі, впровадження якого було ініційовано Міністерством фінансів України. У серпні 2016 року була розпочата практична реалізація постанови Кабінету Міністрів України від 25.05.2016 № 364 «Деякі питання реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення митного, санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного, радіологічного та інших видів державного контролю». В результаті впровадження «Єдиного вікна» з 2016 по 2022 рік було переведено взаємодію підприємств з митними та контролюючими органами в електронний формат, внесено зміни у законодавство щодо функціонування даної системи та запущено державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі».[34]

Ще однією приголомшливою новиною для українського бізнесу стало приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту 1 жовтня 2022 року. Таким чином, Україна розпочала міжнародне застосування процедури спільного транзиту з 35 країнами – 27 країн ЄС, 4 країни ЄАВТ (Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн і Швейцарія), Великобританія, Туреччина, Північна Македонія і Сербія. Україна прагнула приєднатися до неї ще у 2014 році, що було зафіксовано

в Угоді про Асоціацію між Україною та ЄС. Знадобилось 8 років, аби привести до ладу відповідну інституцію, а саме Державну фіскальну службу, та згодом підписати дану угоду.

Державна фіскальна служба не вважала приєднання до вищезгаданої Конвенції пріоритетним напрямком своєї роботи. Після її розформування у 2019 році на дві окремі служби, Державна митна служба одразу створила спеціальний підрозділ, що займався втіленням цього проєкту у реальність та впровадження нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Наступним поштовхом до «митного безвізу» стала передача Литовською республікою українським колегам програмного забезпечення, яке відповідало вимогам Конвенції.

Приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту та використання системи NCTS дозволяє Україні:

- Обмінюватися митною інформацією про транзитні вантажі з 35 країнами у реальному часі;
- Користуватися єдиною митною декларацією та єдиною фінансовою гарантією для переміщення товарів від митниці відправлення до митниці призначення, країни яких є Договірними сторонами Конвенції. Єдина декларація буде діяти для митних органів всіх країн, через митні кордони яких буде перетинати вантаж;
- Володіти достовірною інформацією щодо транзитних переміщень товарів, кінцевою точкою яких є Україна, від митних органів країн-учасниць Конвенції до моменту ввезення цих товарів на митну територію України;
- Встановити спеціальні транзитні спрощення, а саме: загальна фінансова гарантія, звільнення від гарантії, авторизований вантажовідправник/вантажодержувач, самостійне накладання пломб;
- Встановити прості та рівні умови для фінансових гарантів.[35]

Необхідно було щонайменше рік задля початку процедури приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту. За цей період має бути запроваджений та використовуватися національний сегмент NCTS на національному рівні. Цьому етапу передуює пілотний 4-місячний етап, що

характеризується тестуванням роботи нової системи з 4 компаніями-добровольцями, який тривав з листопада 2020 по березень 2021 року. У березні 2021 року розпочався етап національного використання NCTS, під час якого суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності обирають одну з двох систем для поміщення товарів у режим транзиту: або NCTS, або національну систему контролю доставки товарів. Разом з ним була запущена Служба підтримки з питань спільного транзиту (NCTS Helpdesk).

Незважаючи на роботу з бізнесом, шаленого ажіотажу щодо оформлення декларацій у перші місяці роботи системи не спостерігалось. Це можна пояснити незвичністю програмного забезпечення, необхідністю вивчення нового законодавства, додаткових витрат трудових ресурсів на освоєння нових підходів. Однак після проведення оціночної місії експертами DG TAXUD (Генеральний Директорат з оподаткування та митної справи Єврокомісії) щодо готовності України приєднатися до Конвенції у листопаді 2021, бізнес зрозумів серйозні наміри українського уряду щодо NCTS у майбутньому. З того часу кількість оформлень декларацій спільного транзиту різко зріс. Також Україна здійснила приєднання до європейської мережі обміну даних CCN/CSI, аби обмінюватися повідомленнями під час тестування з усіма 35 країнами і надалі. [36]

Зруйнувати плани України щодо приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту не вдалося навіть повномасштабному вторгненню російської федерації в Україну, адже вже 4 березня команда запровадження NCTS зустрілася з європейськими колегами та підтвердила курс на приєднання. Весна 2022 року була плідна щодо проходження міжнародного етапу тестування роботи національного застосунку NCTS (Conformance testing Mode 3) та було зареєстровано Держмитслужбою більше 10 фінансових інституцій як гарантів, що будуть надавати гарантії для застосування NCTS при спільному транзиті.

Після проведення фінальної місії, яка була назначена на червень 2022 року, справи швидко пішли вгору. Україна зробила майже неможливе – менше, ніж за тиждень ухвалила закони про приєднання до Конвенції, а інші країни-підписанти впродовж місяця завершили внутрішні узгоджувальні процедури. 1 жовтня Україна

офіційно стала однією з країн-підписантів Конвенції про процедури спільного транзиту, що дає новий виток можливостей для нашої держави у сфері митного контролю та стає сходинкою в інтеграції до Європейського союзу.[37]

Ще одним кроком до впровадження в Україні міжнародних стандартів митного контролю є запровадження загальної декларації прибуття, яка уособлює в собі попереднє інформування в контексті виявлення безпекових ризиків, перевірки надійності ланцюгів постачання товарів. Вона являє собою електронне повідомлення з набором відповідних даних, що сформоване перевізником і направлене митному органу у вигляді електронного файлу. Це передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, Міжнародною конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), Рамковими стандартами безпеки та спрощення світової торгівлі Всесвітньої митної організації та Угодою про спрощення процедур торгівлі Світової організації торгівлі. [38]

Також сходинкою до наближення митного законодавства України до стандартів Європейського союзу є запровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО) в Україні. За допомогою цього, ми маємо можливість брати участь у формуванні безпечних ланцюгів постачання товарів. АЕО статусом наділяють суб'єкта господарювання, до якого є високий ступінь довіри, що надає йому значні спрощення при проходженні митних формальностей.

Однак цей процес не є легким та швидким, оскільки в середньому займає 5 місяців (попередній розгляд заяви – 30 днів та проведення оцінки відповідності – 120 днів). Перше підприємство, що отримало авторизацію АЕО, має назву публічне акціонерне товариство «Джей Ті Інтернешнл Україна» у м. Кременчук. На рис. 2.1.1. відображені актуальні дані щодо впровадження програми АЕО по всьому світу.

Серед переваг отримання статусу АЕО можна виокремити наступні:

1. Спрощене декларування;
2. Економія часу завдяки відсутності необхідності заїзду на термінал та більш швидкому процесу переміщення товарів через митний кордон, що виражається у першочерговому проходженні митних формальностей або

використанні спеціальних смуг тощо(більше інформації щодо економії часу продемонстровано на рис.2.1.2.);

3. Зменшення ризиків у системі митного оформлення;
4. Можливість самостійно опломбовувати транспортні засоби.

Підприємство, спираючись на свою роль у міжнародному ланцюзі постачання товарів, має обрати один із двох типів авторизації або одразу 2 типи - АЕО-С (надання права на застосування спеціальних спрощень) та АЕО-Б (підтвердження безпеки та надійності). Дія даної авторизації розповсюджується по всій території України та надається безоплатно.

Аби отримати авторизацію АЕО, використовують такі критерії відбору:

- Правильна система ведення бухгалтерського обліку та транспортної документації;
- Дотримання вимог митного та податкового законодавства України, особливо відсутність кримінальних проваджень;
- Стійкий фінансовий стан;
- Професійна компетенція відповідальної посадової особи підприємства;
- Дотримання стандартів безпеки та надійності.[39]

На сьогоднішній день Міністерство фінансів разом з Державною митною службою розробляють технічне завдання для ІТ компоненту, що дозволить підприємства подавати заяву на отримання авторизації АЕО з відповідною Анкетною самооцінкою, а митницям опрацьовувати її в електронному вигляді. Цей компонент буде підґрунтям для запровадження в Україні єдиної системи прийняття рішень, схожій на європейську Систему прийняття рішень CDS.

Отже, наша держава характеризується провідними технологіями у Європі і митна справа в тому не є виключенням. Аби пришвидшити процес перетину товарами та транспортними засобами митного кордону України, відповідні органи намагаються покращувати аспекти, що впливають на це. Також ще присутня низка недоліків, які необхідно буде вирішити, аби домогтися повного співпадіння з європейськими стандартами ведення митної справи, однак вже помітний прогрес у гармонізації української та європейських систем.

2.2. Основи європейської практики функціонування митної політики

Митний союз є основою Європейського Союзу та важливим елементом функціонування єдиного ринку, правовою основою для створення якого стала стаття 23 Договору про Європейський Союз 1957 р. В ній було зазначено, що «Спільнота ґрунтується на митному союзі, що включає всю торгівлю товарами, містить заборону на ввізне та вивізне мито та всі збори еквівалентної дії між державами-членами та ухвалення спільного митного тарифу у відносинах із третіми країнами».

Таким чином митний союз означає, що країни-члени ЄС застосовують спільну систему митних зборів для імпорту товарів з-за меж митної території ЄС, а мита та митний контроль на кордонах між державами-членами ЄС відсутні. Єдиний ринок може належним чином функціонувати лише за умови спільного застосування правил на його зовнішніх кордонах. Для цього був створений Єдиний митний тариф ЄС, що комбінує в собі принципи номенклатури Гармонізованої системи та загальної торговельної політики, що проводиться Європейським співтовариством. Кожного тижня країни-члени ЄС отримують оновлення щодо внесених змін у нього.

Аби досягти правильного функціонування митного союзу, національні митні адміністрації ЄС діють як єдине ціле. Однак незважаючи на те, що митне законодавство приймається на рівні ЄС, воно впроваджується державами-членами на децентралізованій основі. Митні органи держав-членів здійснюють нагляд за всіма товарами, що ввозяться або залишають митну територію ЄС, незалежно від способу їхнього в'їзду чи вивезення. Мито з товарів, імпортованих до ЄС, становить близько 14% від загального бюджету ЄС як частину його «традиційних власних ресурсів».[40]

До недавнього часу роль митниці полягала в основному у стягненні митних зборів і непрямих податків при імпорті, але зараз вони також перевіряють ці товари з багатьма нефінансовими цілями, щоб забезпечити безпеку товарів і переконатися, що вони відповідають Вимогам щодо відповідності продукції ЄС, стандартам та правилам харчових продуктів, охорони здоров'я та навколишнього середовища, прав інтелектуальної власності та багато іншого. Митні органи співпрацюють у боротьбі з шахрайством, тероризмом та організованою злочинністю разом з правоохоронними органами, адміністраціями та відомствами, відповідальними за прикордонну та внутрішню безпеку. Вони борються з торгівлею людьми, наркотиками, зброєю та контрафактними товарами та перевіряють, чи мандрівники з великими сумами готівки не відмивають гроші, не ухиляються від сплати податків і навіть не фінансують злочинні організації. Крім того, вони відповідають за управління та забезпечення виконання все більшої кількості преференційних торгових угод між ЄС та іншими країнами.

До позитивних аспектів утворення митного союзу відносять:

- Зростання конкурентної складової між підприємцями з різних країн, що впливає на покращення якості та пришвидшення використання ними новітніх технологій задля стабілізації власного прибутку;
 - Збільшення обсягів виробництва та скорочення витрат через економію на масштабах виробництва;
 - Збільшення прямих іноземних інвестицій завдяки зростанню кількості нових підприємств, філій корпорацій, що залишилися поза митним союзом;
 - Позитивний вплив на умови торгівлі країни, яка є в складі союзу, через спрощення укладання торгових чи економічних угод;
 - Збільшення прогнозованості курсів обміну та витрат на трансакції;
 - Політична та економічна стабільність;
 - Зниження цінової дискримінації;
 - Уніфікація національних монетарних політик, що призводить до прискореного господарського зростання митного союзу.

Однак поряд з перевагами утворення митного союзу є і його недоліки, а саме:

- Нерівномірний розподіл ресурсів через дисбаланс розвитку країн в середині союзу;
- Збільшення ймовірності утворення олігополії серед країн-учасниць митного союзу;
- Великі витрати на формування митного союзу.[41]

Процедура входження країни до Європейського союзу відбувається двома шляхами. Перший тип асоціації уособлює в собі укладання спеціальних угод про асоціацію з третіми країнами та міжнародними організаціями. Також сюди входить налагодження специфічного правового зв'язку неєвропейських країн і територій залежних від країн-членів ЄС. Це здійснюється задля підтримки економічного та соціального розвитку зазначених територій та налагодження тісних економічних зв'язків.

Другий тип асоціації характеризується запровадженням між Європейським союзом та третіми державами чи міжнародними організаціями економічного союзу. Його головною метою є налагодження взаємовигідної активної співпраці сторін у різних галузях предметної компетенції ЄС на підставі відповідних міжнародних договорів. Зазвичай це робиться задля підготовки держави до вступу у ЄС, а Угода про асоціацію з Україною відноситься саме до цього типу. Угода є лише одним з перших кроків до вступу у ЄС, на якому держава може зрозуміти, чи варто їй рухатись далі у цьому напрямку. Вона не висуває жодних юридичних зобов'язань для сторін.

Згідно з ст.49 Договору про Європейський союз, Україна, як і будь-яка держава, що поважає принципи ЄС, може подати заявку на вступ до ЄС. Саме це у липні 2022 року Україна зробила, гарантуючи наявність в країні інституцій, що підтримують демократію, верховенство права, права людини, повагу до меншин та їхній захист. Також обов'язковим для вступу до союзу є спроможність витримати конкуренцію та тиск ринку всередині ЄС. Першопроходьцями у цьому напрямку були Греція, Туреччина та група колишніх колоніальних володінь Бельгії, Італії та

Франції у 1963 році. Ціллю даної угоди було запровадження преференційної торгівлі з цими країнами та перехід до зони вільної торгівлі. Наступними стали вже країни центрально-східної Європи у 90-х роках, а саме Польща, Чехія, Болгарія та ще 7 країн.

Прикладом першого типу асоціації стало укладання «Євросередземноморських угод про асоціацію» з арабськими країнами Середземномор'я та Ізраїлем, які не мали на меті подальший вступу до ЄС. Тут головною метою було налагодження політичної та гуманітарної співпраці з можливими створенням зони вільної торгівлі у майбутньому. [42]

Аби допомагати третім країнам у економічному розвитку, ЄС збалансовує контроль із сприянням законній торгівлі, оскільки міжнародна торгівля є життєво важливою для успіху ЄС. Щоб досягти правильного балансу між цими вимогами, Європейський союз запровадив у 2009 році системи контролю імпорту (Import Control System) та експорту (Export Control System). [43]

За останні 5 років обсяги імпорту та експорту Європейського Союзу зросли на 19,5% та 9,4% відповідно. Аналізуючи табл.2.1., можна побачити суттєве скорочення об'ємів зовнішньої торгівлі у 2020 році, що пояснюється настанням кризи Covid-19.

Табл. 2.1. - Об'єми зовнішньоекономічної діяльності Європейського Союзу у період 2017-2021 рр.

Рік	Імпорт, млн. євро	Експорт, млн. євро
2017	1,772,081	1,994,261
2018	1,912,117	2,059,767
2019	1,940,850	2,131,980
2020	1,717,232	1,932,983
2021	2,118,094	2,181,023

Джерело: складено автором на основі [44]

Якщо детальніше розглядати експорт та імпорт ЄС, то найбільшими партнерами Європейського Союзу у експорті є Китай (223,571млн. євро),

Сполучені Штати (399,616 млн. євро) та Великобританія(283,632 млн. євро). Найбільшими імпортерами Європейського Союзу є Китай, Сполучені Штати та Російська Федерація з об'ємами імпорту у 472,762 млн євро, 232,549 млн. євро та 162,542 млн. євро відповідно (див. рис. 2.4).

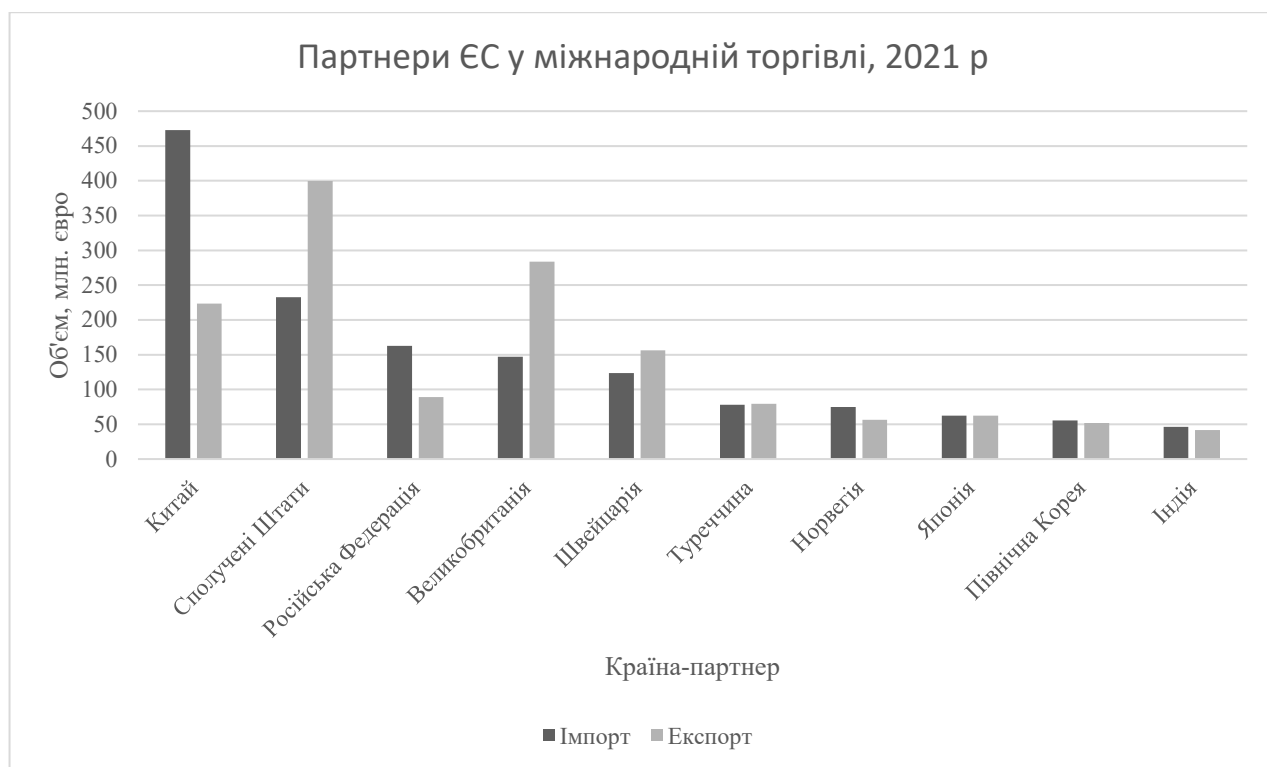

Рисунок 2.4 – Партнери Європейського Союзу у міжнародній торгівлі у 2021 році, зроблено автором на основі [44]

У період з 2017 по 2021 рік Україна збільшила свій експорт до Європейського союзу на 47,6% і він становить 24,05 млн.євро у 2021 році. Імпорт з ЄС збільшився на 42,6%, що становить 28,291 млн. євро у грошовому еквіваленті (див.рис.2.5).

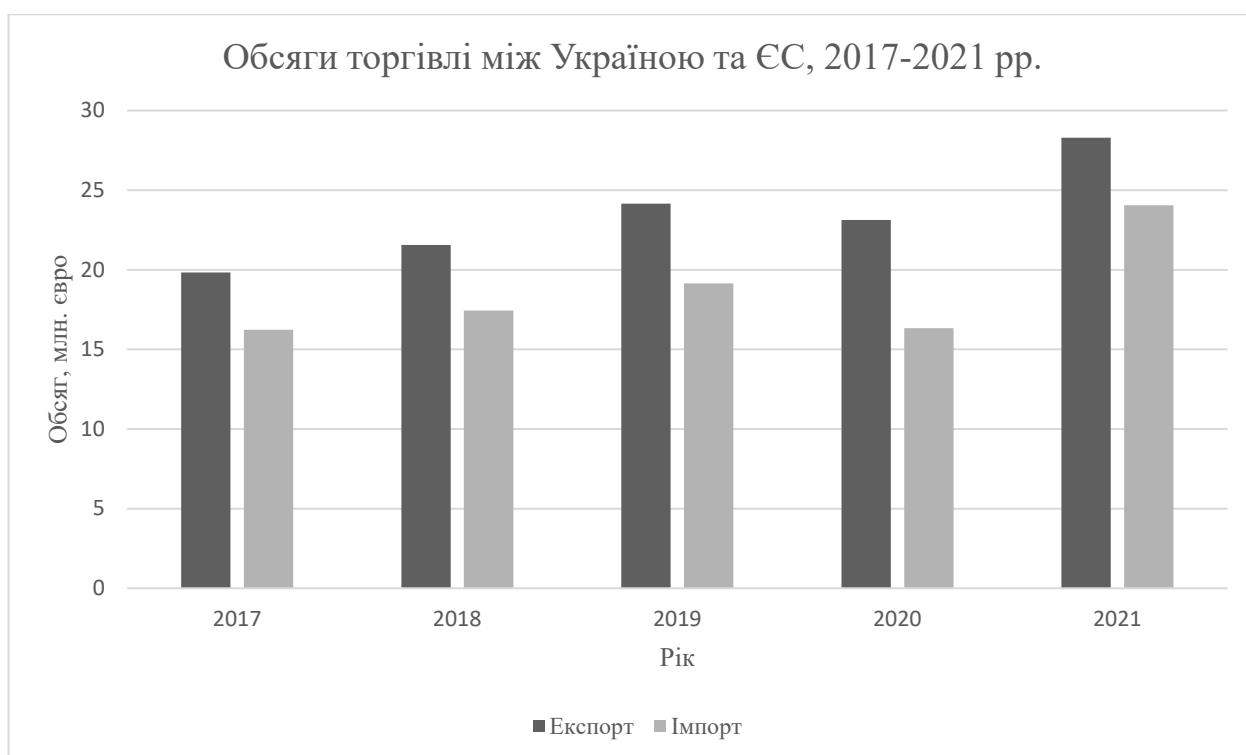

Рисунок 2.5 – Обсяги торгівлі між Україною та ЄС у період з 2017 по 2021 роки, складено автором на основі [44]

Аби покращити заходи безпеки, було створено Систему реєстрації та ідентифікації суб'єктів господарювання (EORI), яка мала на меті пришвидшити процес ідентифікації суб'єктів, що діє по всій території ЄС. Суб'єкти мають змогу власноруч ідентифікувати себе та присвоїти собі відповідний номер, який є унікальним для них. Три електронні системи створені з метою підвищення безпеки переміщення товарів та захищеності міжнародної торгівлі, а також задля ефективного митного оформлення та зменшення адміністративних витрат.

Ефективне митне оформлення можливе за допомогою усунення паперового формату декларацій задля підвищення конкурентоспроможності підприємництва у Європі та поліпшення якості контролю безпеки. Першою ланкою у діджиталізації митної системи Європейського союзу стала нова комп'ютеризована транзитна система, яка має назву NCTS (New Customs Transit System) у 1997 році. Вона налічує здійснення двох видів процедур митного оформлення – звичайна та спрощена. Остання відрізняється від звичайної лише тим, що посадова особа

митниці призначення може вирішити не перевіряти вантаж. Процес звичайної процедури передбачає:

- Надсилання повідомлення з даними декларації вантажовідправником у митницю відправлення;
- Митниця відправлення надає документальний номер перевезення, що передається суб'єктові ЗЕД шляхом повідомлення про прийняття декларації, для ідентифікації транзитних операцій. Після прийняття декларації митниця відправлення посилає повідомлення «дозвіл на транзит», тепер суб'єкт ЗЕД може перевозити товари в пункт призначення. В цей же момент митниця відправлення повідомляє митницю транзиту, яка буде слугувати точкою перетину зовнішнього кордону транзитних зон, про майбутній перетин суб'єктом ЗЕД кордону;
- У момент перетину кордону вантажем митниця транзиту надсилає відповідне повідомлення до митниці відправлення;
- Після перевірки товарів митниця призначення відпускає товари з транзиту та надсилає відповідне повідомлення про випуск товарів і надання результатів контролю в митницю відправлення;
- У момент прибуття товару вантажоодержувач має повідомити про це митницю призначення, надіславши повідомлення про прибуття. Після прийняття товару митницею призначення, вона надсилає відповідне повідомлення до митниці відправлення;
- На кінцевій стадії митниця відправлення надсилає повідомлення про списання перевезення вантажовідправнику.[45]

Після проведення звичайної чи спрощеної процедури митного оформлення, сервер митної служби країни Європейського Союзу обробляє отриману інформацію за декілька хвилин та надсилає відповідним фіскальним органам через канали зв'язку рішення щодо надання чи не надання дозволу на транзитне перевезення територією ЄС вантажу. Результатом функціонування даної системи є наявність необхідної інформації про вантаж у момент прибуття транспортного засобу до пункту пропуску митниці суміжних держав, що сприяє скороченню часу для митного оформлення. А позитивним аспектом для перевізника є можливість

відслідкувати, чи буде отримано дозвіл на транзит ще до відправлення транспортного засобу. Завдяки існуванню цифрового оформлення вантажів, яке включає у себе і NCTS, ЄС пришвидшили оформлення митних декларацій у декілька разів. На даний момент більше 91% декларацій в ЄС оформлюється упродовж 1 години, зокрема майже 70% - менше 5 хвилин.

Також слід сказати про те, що країни ЄС, окрім створених систем контролю та митного оформлення, часто здійснюють перевірки вантажу не тільки в момент перетину кордону, а й до та після проведення митного оформлення товарів та транспортних засобів. Прикладом таких перевірок є здійснення митного контролю Франції по відношенню до суб'єктів зовнішньої торгівлі. Він здійснюється двома шляхами – формальний та фундаментальний. Посадові особи митних органів Франції фундаментально проводять перевірку лише близько 5% імпорту та 1% експорту вантажів при перетині митного кордону. Решта 95% підпадають під контроль протягом наступних одного-трьох років з моменту оформлення митних документів. [46]

Після створення Нової комп'ютеризованої транзитної системи було прийнято Рішення про електронну митницю, де були визначені структура, цілі, засоби та основні строки створення безпаперового митного середовища та торгівлі. Згодом був укладений Багаторічний стратегічний план, в якому зазначались цілі, бачення та контрольні показники впровадження електронної митної ініціативи.

Фінальною стадією переходу митниці Європейського союзу у безпаперове та повністю електронне середовище взаємодії стало ухвалення та впровадження Митного кодексу Союзу(МКС), який набрав чинності 1 травня 2016 року. Він створений задля модернізації та розвитку електронних систем, покликаних зробити Митний союз сучасним та взаємопов'язаним. МКС уособлює в собі Положення про правила та процедури для митниці в усьому Європейському Союзі та охоплює переважну більшість проектів, що були спроектовані до цього Рішенням про електронну митницю. А з моменту набуття чинності МКС остання займається розробкою середовища «Єдиного вікна ЄС» для митних служб.[46]

Митний кодекс Союзу визначає нормативно-правові засади митних правил та процедур в межах митних кордонів ЄС, що враховують сучасні моделі торгівлі та інструменти комунікацій. Перед повноцінним користуванням МКС, він має пройти перехідний період, що обґрунтовано необхідністю розробки нових або оновлення вже існуючих ІТ-систем. Даний перехід мав закінчитися вже у грудні 2020 року, однак було подовжено до 2025 року через неспроможність у такий короткий термін переналаштувати митний процес на новий лад.

Однак автоматизація та цифровізація митного процесу у Європейському Союзі не стосується лише заснування Митного кодексу Союзу та застосування NCTS. Важливу роль у цьому процесі виконує Автоматизована система управління ризиками, яка пришвидшує оформлення товарів на кордоні. За словами Артурса Коваленко, керівника відділу управління ризиками Митного управління Служби державних доходів Латвійської республіки, існує здорова конкуренція між країнам ЄС у часі митного оформлення вантажу. «Ми робимо все, щоб намагатися не затримувати випуск товару не обґрунтовано. Без автоматизації це неможливо. У Латвії ми цілеспрямовано почали працювати над цим понад 10 років тому, і зараз автоматично оформлюємо 89% декларацій при експорті і 54% - при імпорті».[47]

Також Європейська комісія та країни-члени ЄС представили 2 жовтня 2017 року першу версію Системи митних рішень (CDS) для впровадження всіх нових заявок на отримання митних рішень або дозволів в електронному вигляді.

CDS має такі особливості:

- Дозволяє електронну обробку та зберігання заявок і авторизацій.
- Дозволяє підприємцям подавати заявки та керувати своїми митними рішеннями через єдиний інтерфейс ЄС.
- Дозволяє митним органам ЄС консультуватися один з одним щодо надання та управління дозволами, які є дійсними в більш ніж одній державі-члені.
- Надає міжсистемний доступ до даних авторизації для наших існуючих систем імпорту, експорту та транзиту. Це дозволяє податковій службі перевіряти наявність та дійсність рішень митниці.

З 1 липня 2020 року було розгорнуто основну версію цієї системи з повною відповідністю вимогам законодавства, удосконаленням і новим функціям, розробленим у консультаціях і співпраці з державами-членами. Економічні оператори, які бажають подати заявку, повинні підключитися до Торгового порталу ЄС, єдиної електронної точки доступу, розгорнутої на рівні ЄС для доступу до Системи митних рішень.

Однак в останні роки стало очевидним, що митні органи держав-членів стикаються з труднощами виконання своїх різноманітних функцій. Незважаючи на набрання чинності Митним кодексом Союзу, існують докази таких проблем, як заниження вартості товарів для уникнення митних зборів і ПДВ, контрабанда незаконних або небезпечних товарів, дисбаланс між державами-членами митного контролю та перенаправлення товарів до найслабших пунктів в'їзду на митну територію ЄС.

Наприкінці 2021 року у Європейському союзу діяли 140 антидемпінгових заходів, які охопили 75 товарів з 18 країн. Компенсаційних станом на кінець 2021 року налічувалось 20 випадків, що охоплювали 16 товарів із 7 країн. Аналізуючи динаміку ініціювання нових розслідувань, то за останні 5 років було ініційовано 66 нових розслідувань щодо імпорту з 191 країни. Основною галуззю, щодо якої стосуються розслідування, є металургія.

Серед країн, щодо яких у період з 2017 по 2021 рік було розпочато найбільшу кількість ініціацій, увійшли КНР – 25; Індонезія і Туреччина – по 6, Єгипет і Росія – по 5; Індія 3, Бразилія, Корея та США – по 2. [48]

Отже, за час існування Митного союзу, він пройшов декілька етапів становлення та прийняв теперішній вигляд у якості рушійного елемента функціонування Європейського союзу, оскільки надходження від імпорту товарів та транспортних засобів займає велику частку у наповненні бюджету країн-членів Європейського Союзу. Провідні технології у сфері ведення митної справи набагато швидше були імплементовані, що посприяло модернізації митних процесів на сьогоднішній день.

2.3. Проблематика невідповідності митної політики України митній практиці країн Європейського союзу

Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС відкриває можливість підвищення конкурентоспроможності для вітчизняного бізнесу та розвитку багатьох галузей за рахунок спрощення доступу товарів на ринки ЄС та імпорту за привабливими умовами західної продукції та технологій. Для Держмитслужби це вдалий шанс стрімко пришвидшити розвиток митної справи та використати всі переваги успішних процесів в країнах Євросоюзу.

Однак бажання України швидко вступити до Європейського союзу та гармонізувати митну політику держави з політикою союзу сповільнюється суттєвими відмінностями української митної системи від європейської. Особливості митної політики ЄС, до яких слід привести у відповідність інструменти митної політики в Україні, включають:

- Стабільність митних інституцій та їх вектори направлення;
- Визначення місця України у стратегії розвитку ЄС з подальшою спеціалізацією;
- Автоматизація 100% митних послуг та приєднання до загальної бази переміщень товарів та транспортних засобів через митний кордон;
- Транспозиція вимог права ЄС у національне законодавство у галузі митної справи;
- Адаптація існуючих митних систем та сервісів під європейські стандарти.

Окрім зазначених вище пунктів, існують проблеми митної системи України, що на даному етапі розвитку знижують ступінь реалізації національних економічних інтересів. До таких проблем відносять:

- Недостатнє наповнення бюджетів через безліч корупційних схем та правопорушень на пунктах митного контролю при перетині товарів чи транспортних засобів через український кордон;
- Маніпуляції із цінами та вартістю активів при веденні бухгалтерського обліку;
- Некоректне визначення митної вартості, країни походження товару чи транспортного засобу та переплата за надані послуги суб'єктами.

Сукупність зазначених проблем призводить до зниження ефективності системи митного контролю та, зрештою, недостатньої результативності у виконанні визначених функцій. Одними з факторів нераціонального та недієвого функціонування митної системи є зловживання відповідальних за неї осіб своїми повноваженнями та порушеннями ними законодавства, а також незадовільний рівень аналітики в низових ланках інституційного забезпечення здійснення митного контролю в Україні. Як наслідок, відбувається дублювання паралельних функцій органами митного контролю через неналаштовану взаємодію між інституціями, відсутність єдиної інформаційної системи митного контролю. Це призводить до неналежної реалізації цілей та завдань митного контролю. [49]

Суттєвим кроком на шляху до євроінтеграції України став Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021 - 2025 роки». Він стосується всіх сфер суспільства, у тому числі і митної. Головною метою законодавчого акта є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості й системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування України.

Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання відповідної державної антикорупційної програми, яка розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) з урахуванням особливостей, встановлених законом, та затверджується Кабінетом Міністрів.

Успіх дотримання даної стратегії буде вимірюватись у зниженні рівня корупції в Україні, що має проявлятися у таких факторах:

- усунення або мінімізації корупційних ризиків;
- зменшення корупційного досвіду громадян та бізнесу;
- зниження толерантності до корупції;
- створення нових законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;
- забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення;
- збільшення кількості публічних службовців, громадян та бізнесу, які готові та фактично повідомляють про відомі їм випадки корупції.

Попередня антикорупційна стратегія, що була впроваджена у 2014–2017 роках мала «високий антикорупційний потенціал», хоча повністю реалізувати її не вдалося через довготривалий процес створення антикорупційних інституцій та не утвердження нової стратегії після 2017 року. За даними НАЗК, новітня стратегія має приносити до бюджету держави більше 200 млрд. гривень на рік.[50]

Однак це не єдина проблема, яка постає перед державою у сфері митного забезпечення національних інтересів. На сьогоднішній день основні види митного контролю, до яких належать попередній, поточний та наступний, не взаємоузгоджені між собою. Через це спостерігається розбалансованість системи органів митного контролю та відсутність систематизації та гармонійного контролю в цілому. Це може впливати на інші сфери суспільного життя, окрім митного забезпечення національних інтересів, та спровокувати збільшення кількості правопорушень у фінансуванні бюджетної сфери або наповненні фінансовими ресурсами бюджетів різних рівнів. Задля мінімізації кількості правопорушень у митній сфері, слід переправити зусилля з каральних функцій Держмитслужби на попереджувальні чи виховні.

Аби всіляко контролювати органи митного контролю через їх неузгодженість у взаємодоповнюючій діяльності, здійснюється понаднормова кількість перевірок, що тягне за собою збільшення кількості часу для обслуговування переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон

України. В той же час спостерігається безконтрольність процедур у сфері обороту державних грошових потоків.

Ще однією прогалиною, що блокує рівномірний розвиток та інтеграцію української системи до Європейського союзу є недосконалість нормативно-правового забезпечення усіх процесів у митній системі України. Оскільки часто відбувається дублювання функцій, це дає можливість перекласти відповідальність за належне їх здійснення одними інституціями на інші. В результаті цього можуть прослідковуватися негативні результати у митній сфері в цілому. Яскравим прикладом недосконалості нормативно-правового забезпечення є нечіткі правові норми щодо прав та повноважень митних та податкових органів, регламентованих статтею 20 Податкового кодексу України. Існує гостра потреба поліпшення державного управління органів митного контролю шляхом удосконалення законодавства.

Найбільш гострим та складним у реалізації є питання найму кваліфікованих спеціалістів у митній системі України. Оскільки дане питання пов'язане з умовами праці, особливостями відряджень та їх фінансування, заробітною платою та іншими проблемами, які стоять на перешкоді ефективній роботі контролюючих органів. Перехід на цифровізовані системи митного контролю та нові стандарти організації митної справи в загальному зобов'язує працівників митної системи мати належний рівень знань та навиків. Однак низький рівень методичного, навчального та прикладного забезпечення, а також брак відповідної літератури призводять до труднощів стосовно навчання та підвищення кваліфікації кадрів у сфері митного контролю. [51]

Держава має розв'язати нагальну проблему з кадровим питанням, переглянувши свою політику щодо забезпечення кваліфікованими спеціалістами і покращивши її за допомогою таких заходів:

- підвищення ефективності діяльності органів митної служби України за рахунок проведення навчальних тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації;

- організація взаємодії між контролюючими органами та навчальними закладами, що покликані навчати контролерів у митній сфері;
- забезпечення необхідною методичною, практичною та навчальною літературою осіб, які навчають на курсах чи проходять підвищення кваліфікації.

Аби створити дієву кадрову політику, необхідно враховувати досвід кваліфікованих працівників похилого віку та нові ідеї молодого покоління. Досвідченість старшого покоління у митній сфері України, яку вони можуть передати молодшим наступниками, має стати фундаментом для професійного розвитку останніх. В той же час молодше покоління може допомогти розібратися в імplementованих новітніх цифрових технологій своїм попередникам. Така синергія буде мати позитивний результат для митної системи у вигляді стабільної кадрової роботи та пришвидшення діяльності Держмитслужби України.

Незаконний обіг товарів та контрабанди, який приносить шалені прибутки порушникам митного кордону, є ще одним наріжним камінцем у адаптації української митної системи до відповідної системи Євросоюзу. Вирішення цієї проблеми складається з правильного державного управління митним контролем, імplementування кращого досвіду розвинених країн у боротьбі з контрабандою та використання стандартів, що є прийнятними для митних адміністрацій розвинених країн. Також слід розробити та обґрунтувати використання тих складових, які доцільно використовувати в процесі реалізації митного контролю в Україні.

Базовим імперативом реалізації митного контролю в Європі на сьогодні є максимальне спрощення процедур митного контролю шляхом цифровізації. Митний кодекс Союзу (МКС), який був запроваджений в країнах Європейського Союзу (ЄС) в 2016 році визначив ряд змін до процесів перетинання товарами кордонів ЄС та ввів низку нових концепцій по модернізації багатьох існуючих процедур. Деякі з цих змін вимагатимуть розробки нових ІТ-систем та вдосконалення існуючих комплексів.

Серед принципів, закріплених в МКС, є:

- обов'язкове використання електронних методів обробки для обміну та зберігання інформації між митними органами та економічними операторами.

- єдине застосування МКС у всіх державах-членах, включаючи використання міжнародно прийнятих моделей даних і форматів повідомлень.
- прийняття робочої програми для підтримки модернізації або розвитку електронних систем і пов'язаних процесів. Це також включає встановлення перехідних періодів і регулярний перегляд цієї робочої програми.
- Використання неелектронних методів обробки на перехідній основі, поки електронні системи оновлюються або розвиваються.

Робоча програма МКС має три цілі:

- визначити проекти та електронні системи, спрямовані на гармонізований обмін інформацією на основі внутрішньо прийнятих моделей даних і форматів повідомлень, а також реінжиніринг митних та пов'язаних із ними процесів для підвищення їх ефективності, результативності та уніфікованого застосування та зниження витрат на реалізацію;
- доступність економічним операторам широкого спектру електронних митних послуг, щоб вони могли так само взаємодіяти з митними органами будь-якої держави-члена;
- розробка широкого плану впровадження цих систем, щоб забезпечити правильне застосування МКС;
- регулювання періоду, протягом якого перехідні правила повинні застосовуватися до розгортання нових або оновлених систем.

Робоча програма, пов'язана з розробкою та розгортанням електронних систем, передбачених в МКС, спочатку була створена у квітні 2014 року виконавчим рішенням 2014/255/ЄС. Після цього відбулось два перегляду, відповідно, рішення 2016/578/EU та 2019/2151/EU. Таким чином, реалізація Стратегічного плану фактично дозволяє Держмитслужбі підготуватись до запровадження базових принципів МКС та реалізувати за відносно короткий період пакет проектів щодо приведення систем у відповідність Європейським стандартам.[52]

Отже, перелік проблем, пов'язаних з митною справою є досить об'ємним. До перешкод на шляху інтеграції внаслідок конкретних проблем в Україні відносяться:

1. Недостатньо високий показник технологічної складності експорту, що підвищило б конкурентоспроможність продукції;
2. Нецільове розподілення фінансових ресурсів держави, результатом якого є недофінансування важливих програм уряду;
3. Недостатнє наповнення бюджетів через безліч корупційних схем та правопорушень на пунктах митного контролю при перетині товарів чи транспортних засобів через український кордон. Це пов'язано з некоректним визначенням митної вартості товару та приховування його справжньої країни походження;
4. Недостатній рівень автоматизації державних послуг, що сповільнює процес їх надання громадянам України та бізнесу.
5. Низька транспозиція вимог права ЄС у національне законодавство, особливо у галузі митної справи;
6. Зменшення ступеню розвиненості людського капіталу, що вимагає програм підвищення кваліфікації та перекваліфікації;
7. Маніпуляції із цінами та вартістю активів при веденні бухгалтерського обліку;
8. Низький рівень залучення прямих іноземних інвестицій, що слугує каталізатором несприятливого інвестиційного клімату для транснаціональних корпорацій.

Однак завдяки автоматизації та цифровізації можна суттєво зменшити їх вплив. Присутність людського фактору у процесі митного оформлення тягне за собою корумпованість та відсутність швидкого переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Імплементация європейських систем та стандартів у подальшому скоротить використання людського фактору, що позитивно вплине на задоволення громадянами сервісу у сфері митної справи, а також наблизить нас до вступу у Європейський Союз.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Проблеми митного оподаткування в Україні та можливі шляхи їх вирішення

Через необхідність збалансування внутрішніх та зовнішніх інтересів країни, уряд має регулювати економічні та соціальні процеси в державі за допомогою митного оподаткування. Як регулятор зовнішньої торговельно-економічної діяльності країни, митна політика виконує такий ряд завдань:

- наповнення дохідної частини державного бюджету за рахунок податкових надходжень, які враховують мито, податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів, акцизний податок з ввезених на митну територію України товарів;
- здійснення контролю зовнішньоекономічної діяльності за допомогою застосування методів тарифного та нетарифного регулювання, що покликаний забезпечити національні інтереси держави;
- захист національного виробника шляхом зобов'язання сплати митних зборів та заохочування підприємців експортувати продукцію стягненням нульового експортного мита майже на всі коди товарів.

Однак досягти правильного надходження митних платежів до державного бюджету України не дозволяє декілька факторів, які включають в себе:

1. Тіньова економіка, що на сьогоднішній день є невід'ємною складовою економічного та суспільного життя України.
2. Приховування справжньої країни походження товару, правильного визначення коду та розрахованої митної вартості продукції.

Таке нормальне сприйняття руйнівного чинника, як тіньова економіка, негативно впливає на економічну політику держави та міжнародний імідж країни, зокрема фіксуються втрати податкових надходжень до бюджету, що ускладнює виконання фінансових зобов'язань держави. Додатковими негативними наслідками є неправильне бачення фактичного стану розвитку економічних процесів, що призводить до невідомості управлінських рішень, скорочення надходжень іноземних інвестицій до країни, гальмування розвитку торговельно-економічних відносин українського бізнесу із зарубіжними партнерами, що стримує зусилля щодо інтеграції України до ЄС.

Аби відбулося правильне справляння митних платежів, слід налагодити ефективний процес їх адміністрування, згідно з принципами, що закладені в чинному законодавстві України. Дані принципи відповідають міжнародним стандартам та вже відкориговані на практиці протягом багатьох десятиліть. Зарубіжними колегами було визначено, що досягти якісної складової митних послуг можна завдяки застосуванню передових автоматизованих технологій, які вже малими етапами імplementовуються у систему Державної митної служби.

У табл.3.1 продемонстровані митні платежі, які надходили до Державного бюджету за останні 5 років та відсоткове відхилення у порівнянні з минулим роком. Як можна побачити, здебільшого прослідковується позитивна динаміку, окрім 2020 року. Таке зниження у позаминулому році обґрунтовано пандемією Covid-19, що призвело до закриття кордонів більшості країн та зменшення об'ємів міжнародної торгівлі.

Таблиця 3.1 – Сума податків, що надходять до Державного бюджету України, які контролюються Держмитслужбою за 2017-2021 роки

Рік	Фактичний сума податків, млн.грн	Відхилення порівняно з минулим роком, %
2017	316 218,9	
2018	369 452,4	16,8
2019	372 450,9	0,8
2020	358 616,6	-3,8

Продовження таблиці 3.1

Рік	Фактичний сума податків, млн.грн	Відхилення порівняно з минулим роком, %
2021	484 876,9	35,2

Джерело: складено автором на основі [53]

Розбиваючи фактичні суми надходження коштів на складові, можна зазначити, що найбільшу частку надходжень займає податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (див.рис.3.1). У 2021 році він склав 380 714,3 млн. грн, а за 5 років надходження від цього виду податку збільшилися на 51,9%. На другому місці стоїть акцизний податок, надходження з якого зросли на 59,7% у період з 2017 по 2022 рік.

Рисунок 3.1 – Структура надходження коштів до Державного бюджету України, які контролюються Держмитслужбою за 2017-2021 роки, складено автором на основі [53]

Головним етапом адміністрування митних платежів є визначення митної вартості товарів, яку недобросовісні підприємці намагаються занижити, що негативно впливає на надходження до державного бюджету. Дана ситуація є основною проблемою митного оподаткування в Україні. Також платники намагаються приховати справжню країну походження товару та ідентифікацію

коду при перетині товарів та транспортних засобів через митний кордон України. Як стверджують науковці, щорічно державний бюджет потерпає через порушення митних правил та контрабанду на суму, еквівалентну 1-3% ВВП.

Приховування справжньої країни походження товару здійснюється задля сплати меншого імпортного мита. Імпорттер може вибрати країну, що підпадає під режим субсидування. Даний режим надається тим країнам або групам країн, які є найбільш активними торговими партнерами України. Використовуючи цей метод, підприємець може сплатити не повне мито, а преференційне. Преференційне застосовується щодо товарів, що походять з країн, з якими Україна уклала угоди про вільну торгівлю (ЗВТ) - члени Європейського Союзу, Співдружності Незалежних Держав (СНД), окрім Росії, Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), а також Канада, Чорногорія, Грузія, США, Ізраїль, Македонія, Грузія, Великобританія та Туреччина.

Менш сприятливим для імпортерів є пільгова ставка мита, які поширюються на товари із країн Світової організації торгівлі (СОТ) і країн, що надали Україні статус найбільшого сприяння в торгівлі. А от повне не вигідне їм, оскільки вони застосовуються до товарів з усіх інших країн або якщо країна походження не може бути визначена (невідомо).

Наступним варіантом обходу правильної митної вартості товару є некоректна ідентифікація товару. Виробники аграрної продукції можуть мати наміри обійти систему та вказати невірний код, оскільки в Україні високі митні ставки на цю продукцію через відповідний напрямок економіки країни. Наприклад, 30% мито застосовується для соняшникової олії та 50% мита для цукру, в той час коли в середньому використовується мито у розмірі 11,5% на сільськогосподарську продукцію. [54]

Користуючись даними Держмитслужби щодо додаткових надходжень митних платежів від контролю за достовірністю декларування країни походження товарів, можна побачити, що, динаміка ухиляння платників податків є позитивною. За останні роки Держбюджету України міг не дорахуватись 468 млн. грн через

неправильне визначення країни походження товару, а через некоректну класифікацію та кодування товару – 315 млн. грн. Це відображено у табл.3.2.

Таблиця 3.2 – Показники додаткових надходжень митних платежів від контролю за різними об'єктами перевірки з 2017 по 2021 роки

Рік	Додаткові надходження митних платежів від контролю за достовірністю	
	Декларування країни походження товарів, млн. грн.	Класифікація та кодування товарів, млн. грн
2017	176	280
2018	193	227
2019	237	218
2020	305	275
2021	468	315

Джерело: складено автором на основі [53]

У 2021 році на супроводженні в судах (разом з перехідними з минулих періодів) перебувало 3 справи, предметом розгляду яких є оскарження рішень митного органу про країну походження, на суму 2 115,44 тис. грн, з них вирішено на користь митного органу 1 справу на суму 1 037 тис. грн, на користь платника - 0.

Отже, до недоліків митного оподаткування, які заважають правильному наповненню державного бюджету України можна віднести правильну класифікацію товарів, правильне визначення митної вартості та декларування країни походження товарів. Вдосконалення даних аспектів збільшить розмір митних платежів та покращить ситуацію щодо фінансування національних інтересів держави.

3.2 Напрямки модернізації митної політики України в контексті світової цифровізації

Усунення тінізації української економіки, як однієї з головних проблем на шляху до швидкого економічного зростання, можливе за допомогою цифровізації надання державних послуг. Дане питання у галузі митної справи є актуальним через пришвидшення автоматизації та цифровізації усього довкола. Запровадження автоматизованих інформаційних систем унеможливить нелегальний перетин товарів та транспортних засобів через кордон. Додатковими каталізаторами прискорення процесів впровадження ІТ-систем є розвиток логістичних систем, перехід на електронний обіг документів та транзакцій у інших сферах та електронний обмін інформацією. Ключовим елементом, що потребує пришвидшення є митне оформлення та контроль, при цьому важливо не втратити якість перевірок на митному кордоні України.

Аналізуючи світову практику впровадження новітніх цифрових технологій, можна зазначити, що прискорення проходження митних процедур, не втрачаючи при цьому якість, можливе за умови спрощення існуючих процесів та процедур із подальшою автоматизацією та зменшенню людського фактору. При цьому слід дотримуватися стандартів митного регулювання різних провідних країн світу, зокрема і Митного союзу ЄС, задля їх сумісності з аналогічними електронними інформаційними системами митних органів даних країн. Це можна досягти шляхом зменшення різниці між митними процедурами, налагодження якісного інформаційного обміну у цій галузі та забезпеченні високого рівня безпеки та доступності електронних інформаційних ресурсів. [55]

Одним з ключових елементів наближення до інтеграції України до ЄС є виконання міжнародно-правових зобов'язань Державної митної служби, які були покладені на неї та її територіальні підрозділи, зокрема цифрова трансформація етапів митного оформлення. Особливу увагу в ній слід приділити майбутньому вступу України до Європейського Союзу, відповідно до поданої заявки у 2022 році.

Головними вимогами щодо гармонізації митних процесів з стандартами ЄС є автоматизація митних процедур щодо захисту прав інтелектуальної власності правовласників на товари під час перетину митного кордону, функціонування автоматизованих економічних операторів та електронної транзитної системи.

Також Україна, відповідно до виконання Угоди Світової організації торгівлі про спрощення процедур торгівлі, прийняла на себе зобов'язання створення та функціонування електронної системи сплати митних платежів, системи митного аудиту та системи управління ризиками, що є орієнтованими на використання даних, системи «єдиного вікна» для міжнародної торгівлі задля сприяння загальній ефективності ведення бізнесу в країні та зростання конкурентоспроможності в світі.

Спираючись на вищезазначені зобов'язання, можна виокремити визначені на сьогодні основні виклики, що Держмитслужба мусить реалізувати завдяки впровадженню цифрової трансформації у сфері митного оформлення та контролю, а саме:

- спрощення митних процедур за рахунок використання стандартизованих європейських митних процесів та широкого використання інформаційних технологій;
- прискорення митних формальностей та зниження навантаження на бізнес шляхом розвитку інформаційного обміну з митними органами сусідніх держав;
- удосконалення існуючих систем та впровадження нових задля створення нового ландшафту інформаційно-комунікаційних систем європейського зразку, що орієнтовані на комфорт користувачів;
- покращення трудових ресурсів Держмитслужби шляхом перекваліфікації та ознайомлення з новими ІТ процесами митного оформлення;
- досягнення безпечного та безперервного функціонування критичних ІТ систем Держмитслужби.[56]

Задля реалізації запланованих трансформацій митних процесів та відслідковування прогресу їх досягнення, було створено Стратегічний план

впровадження та розвитку інформаційних систем на період 2022-2026, який має стати дорожньою картою цифрової трансформації Держмитслужби при забезпеченні якісно нових зручних та прискорених процесів митної справи в Україні. Побудова сучасних, багатофункціональних ІТ систем та заміна застарілих з подальшою модернізацією забезпечать пришвидшення митних процесів. До систем, які потребують модернізації з огляду на зміни у законодавстві ЄС та положеннях Митного кодексу України, належать:

- єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС)
- програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного оформлення» (АСМО)

Ці дві системи орієнтовані на спрощення та гармонізацію митних процедур з подальшим покращенням позиції України у світових рейтингах, що ґрунтується на полегшенні ведення бізнесу завдяки скороченню вартості та часу митного оформлення.

Державна митна служба має на меті не тільки короткострокові цілі, а й стратегічні, що виражаються у готовності до швидкої гармонізації митних сервісів у відповідність до європейського законодавства, створенні інтелектуального пункту пропуску та розвитку телекомунікаційних сервісів, а також впровадженні системи управління інформаційною безпекою та протидії кіберзагрозам. Надалі розберемо кожен пункт детальніше.

Стимулом пришвидшення інтеграції до Європейського союзу, зокрема у митній справі, стала повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України та подальше важке відновлення останньої. [57] Здатність відповідального митного органу України до швидкої імплементації нововведень у законодавчому плані з боку ЄС є рушійною силою у інтенсифікації заходів щодо підготовки інтеграції України до Європейського Союзу. Паралельно з цим слід забезпечити високий темп впровадження нових ІТ рішень. Цього можна досягти за допомогою уніфікації підходів до архітектури ІТ процесів, збалансуванню кадрового та фінансового ресурсів при виконанні трансформаційних процесів.

Оскільки критичним є забезпечення чіткого розуміння усіма суб'єктами важливості даних процесів на всіх етапах модернізації ІТ системи.

Подальша уніфікація автоматизованих систем буде здійснюватися шляхом створення багатофункціональної інтегрованої автоматизованої системи “ЄАІСМО”, до складу якої входитимуть такі інформаційні підсистеми:

- Єдиний державний інформаційний веб-портал “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”;
- програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного оформлення. Центральний компонент» (АСМО-Центр);
- програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система управління ризиками. Центральний компонент» (АСУР-Центр);
- електронна транзитна система NCTS;
- програмно-інформаційний комплекс «Автоматизована система митного аудиту. Центральний компонент» - (Митний аудит. Центр).
- Реалізація та впровадження стратегії України “Держава в смартфоні”. [56]

Стратегія «Держава у смартфоні» в Україні дозволила налагодити соціально-економічні зв'язки з громадянами за доволі короткий термін завдяки спрощенню та прискоренню виконання багатьох державних сервісів та адміністративних послуг для громадян та бізнесу. Ще одним досягненням даної стратегії є отримання державним мобільним додатком Дія великої популярності та вдячності від громадян, що сигналізує про підняття довіри населення до цифрових послуг. Це є позитивним аспектом діджиталізації з одного боку та негативним з іншого. Справа в тому, що така інтенсифікація цифровізації державних послуг для українського суспільства стає підґрунтям для вимагання ним більшої динаміки оцифрування послуг. На сьогоднішній день українці прагнуть мати можливість зробити усе, не виходячи з дома, лише тримаючи телефон у руках. Таким чином, останніми новинками, що полегшують життя українцям, у додатку Дія стали реєстрація шлюбу, купівля військових облігацій, шеринг авто та полегшення сплата податків для ФОП.

Популяризація мобільного додатку Дія полегшить перехід населення України від паперового до електронного митного оформлення за допомогою новітніх технологій. До того ж громадяни або власники бізнесів матимуть змогу все зробити самостійно, не чекаючи по декілька годин, що також підвищить рівень довіри до Державної митної служби.

Ключовим завданням програми «Держава у смартфоні» було зменшення людського фактору при наданні державних послуг. Це сприятливо відзначається на рівні обслуговування громадян та бізнесу та на рівні довіри підприємців до реформ, які здійснюються в тому числі в Держмитслужбі, при підтримці Міністерства Цифрової трансформації України. Створення мобільних послуг для клієнтів Держмитслужби спростить та здешевить ведення міжнародної торгівлі, що надасть нові можливості громадянам та власникам бізнесу для розвитку ефективних логістичних ланцюжків з міжнародними партнерами.[56]

Надалі розглянемо завдання щодо створення інтелектуального пункту пропуску та розвитку телекомунікаційних сервісів. Швидке набирання обертів міжнародної торгівлі потребує удосконалення процесів митного оформлення, зокрема від пунктів пропуску на прикордонних ділянках, задля збільшення пропускної здатності та якості сервісу. Це можливо реалізувати завдяки комплексній автоматизації процесів митного оформлення на конкретній ділянці, при цьому встановлюючи технології інтелектуального відеоспостереження та розгалужену систему керування доступом та технічними засобами митного контролю. Це дозволить виключити ручний набір даних, супроводження товарів та транспортних засобів, що зменшить операційне навантаження на персонал митниці.

Додатковою перевагою комплексної автоматизації кожного кроку митного процесу буде збір великої кількості статистичних та оперативних даних для аналізу. Це, в свою чергу, буде потужним поштовхом для розвитку систем ризик аналізу та постаудиту, що ускладнить можливості шахрайства та порушення митного законодавства.

Модель інтелектуального пункту пропуску є оптимальним варіантом модернізації існуючих пунктів пропуску через обмеженість у фінансуванні, облаштуванні, реконструкції та модернізації пунктів пропуску.

Наступним розділом Стратегічного плану є трансформація митних послуг в електронну форму. На сьогоднішній день вже є запит від бізнесу про дане спрощення проходження митних формальностей, що прискорить їх темпи. Заповнення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності електронної форми зменшить використання старих паперових методів та створить умови для отримання достатньої кількості даних щодо виконання своїх завдань Держмитслужбою. Це можливо зробити за допомогою впровадження у Центральному апараті та територіальних підрозділах комплексної системи регулювання всіх аспектів діяльності виконавчого органу, особливо електронного обігу документів. Також пришвидшити досягання даної цілі можна завдяки створенню цифрової взаємодії з органами державної влади та правоохоронними органами, що прискорить надання митних послуг та забезпечить їх прозорість.[56]

Ще однією ланкою у досяганні цієї цілі є розвиток інформаційної системи аналізу митної інформації та статистики, та автоматизація взаємодії з митними органами інших країн у сфері протидії контрабанді, порушенням митних правил, контролю митної вартості, зокрема проведення спільних міжнародних заходів та операцій. Завдяки комплексу цих заходів можна буде досягти таких результатів:

- Зменшення впливу людського фактору та подальшого розвитку шахрайства;
- Реалізація ефективної політики обміну інформацією із країнами Європейського союзу;
- Розробка плану переведення усіх адміністративних послуг Держмитслужби у онлайн-формат;
- Інтеграція митних послуг в загальнодержавні сервіси, зокрема Дія, для спрощення ведення бізнесу.

Надалі розглянемо впровадження системи управління інформаційною безпекою та протидії кіберзагрозам, що є серйозним загрозою у сьогоденні.

Держмитслужба, відповідно до стандартів та принципів процесів обробки інформації Європейського союзу, надає особливу увагу питанню захисту інформації в ІТ системах державної інституції. Формування розвинених процесів інформаційної безпеки пов'язане зі зменшенням людського фактору, системною антикорупційною політикою та реагуванням на нові загрози з боку шахраїв та кіберзлочинців. Розвиток перерахованих напрямків впливатиме на тривалість інтеграції митних процесів з країнами Євросоюзу в недалекому майбутньому, бо конфіденційність даних та інформаційна безпека є надто важливими для ЄС.

Аби відслідковувати прогрес у виконанні завдань Стратегічного плану, було визначено індикатори виконання цілей, вимірювання котрих потрібно робити раз на рік. Кожна ціль має від 1 до 4 індикаторів, що описані у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Індикатори реалізації Стратегічного плану впровадження та розвитку інформаційних систем на період 2022-2026

Стратегічна ціль	Індикатор виконання
Готовність до швидкої гармонізації митних сервісів у відповідності до європейського законодавства	Кількість проектів з оновлення автоматизованих систем, впроваджена система управління довідниками та уніфікований інструмент інформаційної взаємодії інформаційно-телекомунікаційних систем, створена група моніторингу та координації впровадження проектів, розроблені політики правил впровадження інформаційних систем та інформаційної безпеки
Реалізація та впровадження стратегії України “Держава в смартфоні”	Кількість митних послуг доступних в мобільних пристроях
Інтелектуальний пункт пропуску та розвиток телекомунікаційних сервісів	Наявність концептуального рішення типового процесу «розумний пункт пропуску», кількість впроваджених щодо цифровізації пунктів пропуску та телекомунікаційних сервісів

Продовження таблиці 3.2

Стратегічна ціль	Індикатор виконання
Трансформація митних послуг в електронну форму	Відсоток послуг, які можуть бути доступними в електронній формі, відсоток реалізованих процесів інформаційного обміну з іншими контрагентами Держмитслужби
Впровадження системи управління інформаційною безпекою та протидії кіберзагрозам	Розроблена та прийнята політика управління інформаційною безпекою, запуск центру моніторингу та оперативного реагування на події інформаційної безпеки (SOC/NOC), сертифікація процесів інформаційної безпеки за стандартом ISO27001

Джерело: [56]

Досягнення вищезазначених цілей дозволить отримати такі результати:

- Держмитслужба буде надавати більше 80% митних послуг в електронному вигляді в режимі 24x365 по всій Україні;
- Спроможність громадян та власників бізнесів 24/7 у режимі он-лайн доступу з будь-якого місця скористатися митними послугами, включаючи можливість доступу на мобільних пристроях;
- Оновлена потужна інфраструктура та сучасні засоби для роботи персоналу митних органів згідно з стандартами митних технологій ЄС;
- Реалізована на момент впровадження Стратегічного плану потреба у всебічному інформаційному обміну з контрагентами Держмитслужби буде оновлюватись постійно;
- Поява необхідних документів та політик стосовно методології створення нових розробок та експлуатації поточних систем;
- Уніфікація систем Держмитслужби, які будуть відповідати європейським принципам Стратегії взаємозв'язку та сумісності.[56]

Отже, удосконалення митних процесів шляхом впровадження ІТ-компонентів є наступним кроком у прагненні України до спрощення митних процедур та пришвидшення надання митних послуг Державною митною службою України. Головними радниками у даному питанні є країни-члени Європейського Союзу, що сприяє передаванню європейського досвіду українським колегам.

3.3 Рекомендації щодо гармонізації митної політики України та Європейського союзу

Зменшити або нівелювати ступінь приховування правильних даних щодо товару чи транспортного засобу, який перетинає кордон України, можна за допомогою гармонізації митного законодавства нашої держави та Європейського союзу, а також завдяки підключенню Державної митної служби України до уніфікованої бази транзитних переміщень товарів чи ТЗ. Останнє вже поступово імплементується у митну систему України, на відміну від іншого. Випередження цього фактору пояснюється більш легким процесом налагодження взаємодії. Почати процес повноцінної гармонізації законодавства можливо після остаточного рішення країни приєднатися до економічного об'єднання. У 2022 році український народ остаточно вибрав модель позиціонування на міжнародній арені, проголосувавши за інтеграцію до ЄС.

Згідно з дослідженням Національного демократичного інституту, частка прихильників лише за останній рік зросла майже на третину у порівнянні з минулим роком і у 2022 році становить 90% (рис.3.1). Частка громадян, які бажають побачити України в якості члена НАТО становить 73% (у 2021 році показник становив 33%). Розподіл відсотків схвалення вступу до ЄС/НАТО за областями можна переглянути у додатку Л.

До 2030 року, чи Ви хотіли б/очікуєте, що Україна буде ... (q26/q27)

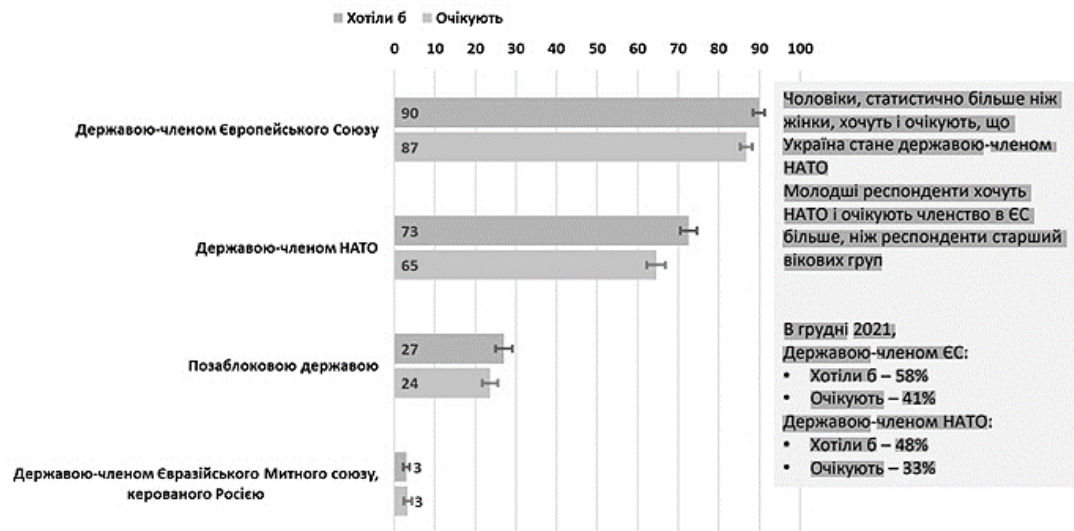

Рисунок 3.1 – Частки українців, які бажають приєднатися до ЄС/НАТО у 2022 році[58]

Аналізуючи рис.3.1, можемо стверджувати невимовне бажання пришвидшеної процедури вступу до Європейського Союзу. Це потребує скорішої гармонізації митних політик України та ЄС. Слід також зазначити, що вступ України до ЄС має дві сторони вигоди – Європейський Союз також може отримати позитивні результати. Оскільки Україна вже стала і згодом стане у правовому вимірі щитом безпеки ЄС, а також вона є скарбом у сфері інформаційних технологій та кваліфікованих трудових ресурсів, що тягне за собою безліч можливостей для співпраці. Також галузями для співпраці можуть стати продовольча, виробнича(електроенергетика) та машинобудівна.

Реформування української економіки та законодавства разом з ЄС, МВФ, Світовим банком почалося ще в рамках програми технічної допомоги Співдружності Незалежних Держав. Далі підтримка супроводжувалась в рамках Twinning, Tacis та наданням макрофінансової допомоги. За останні 8 років Європейський Союз виділив більше 7,2 млрд. євро, а також очікується ще кредит у розмірі 9 млрд. євро. [59]

Аби кошти йшли за призначення, провідні країни на чолі з ЄС проводили консультації щодо проведення реформ. Підґрунтям для консультаційних засідань стали Угода про асоціацію з ЄС, загроза територіальної цілісності країни,

зростання активної позиції громадян та програма «гроші в обмін на реформи», яку реалізує МВФ та ЄС. Таким чином, з січня 2015 року по червень 2022 року було розглянуто та прийнято майже 1300 реформаторських законодавчих актів, які найбільше визначали зміни у бізнес-середовищі та управлінні, зокрема:

- 127 спрямовані на боротьбу з корупцією,
- 59 — опосередковано, тобто шляхом зміни процедур, відкриття даних чи дерегуляції окремих сфер.

Завдяки цим реформам показник сприйняття корупції в Україні покращився на 7 сходинок та становить 32 у 2021 році.

Важливість гармонізації українського права з європейським була зазначена ще на початку формування незалежної України при підписанні Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) з ЄС у 1994 році. Підписання цього документу проголошувало європейську інтеграцію України, що тотожно до повноправного членства в ЄС, як стратегічну мету цієї Угоди. З боку нашої держави були надані зобов'язання щодо наближення законодавства у 16 секторах економіки, зокрема у митному регулюванні, до європейських стандартів.[60]

Тоді чітких зобов'язань або конкретних часових бар'єрів щодо гармонізації митних політик ЄС не надавало, так само і зараз немає таких умов. Рівень гармонізації може варіюватися в залежності від зацікавленості вищих посадових осіб в її успіху. Ще однією проблемою виступає відсутність чіткого прослідковування змін у законодавстві ЄС. Оскільки право ЄС є мобільним і розробленим відповідно до вимог європейських реалій. Інституції ЄС не зобов'язані інформувати Україну про зміни в законодавстві Співтовариства.

Також процедура прийняття нормативно-правових актів в Україні бажає кращого. Справа у тому, що до інституцій, які залучені до процесу гармонізації, включають Верховну Раду, Кабінет Міністрів, Міністерство юстиції, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Координаційну раду з питань адаптації законодавства України до ЄС, Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом. Існуюча процедура ухвалення законів не визначає повноважень Комітету з євроінтеграції у парламенті. Висновок цього

органу є обов'язковим лише до моменту розгляду проекту в першому читанні. Відсутній механізм аналізу законопроектів на відповідність *acquis communautaire* у другому та третьому читанні у парламенті. І немає механізму, який би перешкодив прийняттю парламентом закону, який би суперечив законодавству ЄС.[61]

Вирішення зазначених питань є об'єктивною вимогою в контексті ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та подальших євроінтеграційних прагнень України. До цього питання гармонізації гостро стояло на порядку денному в багатьох нормативно-правових документах, зокрема прийнятих раніше Програмі інтеграції України до Європейського Союзу, Плану дій Україна-ЄС, Закону «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу».

У законодавстві ЄС є поняття «*acquis communautaire*», що розуміє під собою основу права ЄС та містить норми договорів і рішень інституцій ЄС, декларації та резолюції, прийняті в рамках ЄС, і практику Суду ЄС. У даному документі терміни «гармонізація», «зближення», «адаптація», «взаємне визнання» тощо частіше використовувалися для позначення процесу приведення законодавства асоційованих країн у відповідність до законодавства ЄС. До прикладу, процес економічної інтеграції країн Центральної Європи та Балтії до ЄС супроводжувався поступовим обов'язковим застосуванням законодавства ЄС у сфері торговельних відносин, що включає антидемпінгові, компенсаційні заходи та захисні заходи. Під час другого етапу наближення законодавства Республіки Польща до законодавства ЄС, визначаючи основні пріоритети, як гармонізувати законодавство країн Центральної та Східної Європи із законодавством Союзу, закони про спільну комерційну політику були транспоновані.[62]

Останнім етапом спроб гармонізувати законодавство України та ЄС є укладання Угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом, що є важливою складовою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Метою гармонізації в рамках співпраці між Україною та ЄС є як економічна інтеграція, так і реформування національної економіки та правової системи України, у тому числі створення

сприятливих умов для доступу українських виробників та постачальників на ринки ЄС та європейські підприємства на український ринок. Україні необхідно прийняти низку внутрішніх нормативних актів проти демпінгу, субсидій та масового імпорту, незважаючи на те, що Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом прямо не зобов'язує Україну гармонізувати своє внутрішнє законодавство щодо заходів захисту торгівлі з законодавством ЄС. Подібно до практики ЄС, необхідно прийняти два законопроекти, що будуть містити:

- деталізацію етапів антидемпінгових та антисубсидійних розслідувань;
- визначення прав та обов'язків компетентних органів;
- розширення прав зацікавлених сторін під час розслідування;
- удосконалення режиму використання заходів;
- впровадження способів забезпечення сплати митних платежів у вигляді грошової застави або боргового зобов'язання.[62]

Отже, гармонізація законодавства України та ЄС дозволить пришвидшити процес інтеграції країни до головного економічного об'єднання Євразійського материка. Однак під час цього процесу важливо не знецінити національні інтереси у гонитві за місцем серед провідних країн з сильними економіками.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши останні дослідження у сфері міжнародних торговельно-економічних відносин, можна зазначити, що глобалізаційні процеси по всьому світі породжують різноманітні інтеграції між країнами-сусідами. Найбільш потужними економічними угрупованнями є НАФТА у Північній Америці та Європейський союз, що розташований поряд з Україною. Прагнення України здобути політичну стабільність, економічний благоустрій та національну безпеку стало причиною поступових взаємних кроків України та ЄС до спільного ринку. Останнім кроком є подання нашою державою заявки на вступ до Європейського союзу у 2022 році.

Однак слід враховувати довготривалу роботу з гармонізації ключових сфер економіки України до європейських стандартів, дієвість та раціональність застосування яких вже перевірено роками. Одним з елементів, що потребує застосування європейського досвіду, є митна політика України. Реалізація національних інтересів шляхом регулювання механізмів здійснення зовнішньоекономічної діяльності є ключовим завданням уряду. Правильно сформований план діяльності уряду у сфері митної справи забезпечить чіткий розподіл завдань відповідальним особам та прискорить належне виконання наданих їм обов'язків задля покращення рівня життя кожного українця.

У дипломній роботі було розглянуто важливість митної політики України в системі національного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечує реалізацію національних економічних інтересів, а саме:

- дотримання конкурентоспроможності держави та забезпечення економічного добробуту її населення завдяки покращенню умов ведення міжнародної торгівлі;
- створення сприятливих умов для покращення людського, науково-технічного та інноваційного ресурсу держави, що дозволяє бути повноцінним та рівноправним членом міжнародного співтовариства.

Також були охарактеризовані основні методи тарифного та нетарифного регулювання, такі як мито, квотування ліцензування, субсидіювання, демпінг, які

покликані покращити конкурентні умови в країні-імпортері товарів чи транспортних засобів або захистити національного виробника чи населення держави. Питання непрямих податків, зокрема податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів, акцизний податок з ввезених на митну територію України товарів було висвітлено з метою аналізу важливості поповнення ними дохідної частини державного бюджету України. Результати аналізу засвідчили суттєву залежність доходів держбюджету від зазначених видів непрямих податків.

Вдосконалення митної політики України відбувається безперервно із залученням представників Європейського союзу, особливо у сфері запровадження нових ІТ-рішень. На сьогоднішній день її перевагами є оновлені Автоматизована системи управління ризиками та Автоматизована система митного оформлення. Додатковою новиною для українського народу стало приведення Митного тарифу України до вимог Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів 2022 року. Це посприяло пришвидшенню приєднання нашої країни до Системи спільного транзиту NCTS, яка об'єднує між собою митні органи 35 країн світу.

Митна практика країн-членів Європейського союзу характеризується автоматизованим процесом митного оформлення та контролю, що здійснюється за допомогою таких систем, як Нова комп'ютеризована транзитна система та Система митних рішень. Також ключовим елементом злагодженого функціонування митних політик країн-членів ЄС є уніфікований звід митних ставок, який представлений у вигляді Митного кодексу Союзу.

Процес інтеграції України до ЄС на сучасному етапі потребує запровадження змін, що стосуються усіх складових економіки, зокрема митної політики, та враховує такі аспекти:

1. Стабілізація митних інституцій та їх вектори направлення;
2. Визначення місця України у стратегії розвитку ЄС з подальшою її спеціалізацією;

3. Підвищення технологічної складності експорту, що збільшило б конкурентоспроможність продукції;

4. Раціональний розподіл фінансових ресурсів держави, результатом якого стало виконання належним чином основних обов'язків усіма ланками виконавчої влади України;

5. Усунення корупційних схем та правопорушень на пунктах митного контролю при перетині товарів чи транспортних засобів через український кордон, що посприє надходженню стягнених митних платежів у повному обсязі до державного бюджету України;

6. Збільшення рівня автоматизації державних послуг, що пришвидшить процес їх надання громадянам України та бізнесу.

5. Повна транспозиція вимог права ЄС у національне законодавство, особливо у галузі митної справи;

6. Збільшення ступеню розвиненості людського капіталу за рахунок програм підвищення кваліфікації та перекваліфікації;

7. Усунення маніпуляцій із цінами та вартістю активів при веденні бухгалтерського обліку;

8. Зростання рівня залучення прямих іноземних інвестицій, що заохотить транснаціональні корпорації розпочати бізнес в Україні.

Запропоновані рекомендації мають на меті підвищення економічного добробуту держави та реалізацію нового рівня національних економічних інтересів, що викликані інтеграції України до Європейського союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лукашук Т.В. Державна митна політика: формування та реалізація в Україні / Лукашук Т.В. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2016. – 34 с.
2. Гребельник О. Митна справа. [текст] підручник. 4-те вид. оновл. та доповн. / О. П. Гребельник - К.: Центр учбової літератури, 2014. - 472 с.
3. The customs policy of the European Union, 2020. – 19 с. – (European Commission).
4. Мельник О. Історія розвитку митної системи України: ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції / О. Мельник, М. Адамів, А. Тодошук – Львів: Економічна наука, 2018. – (Економіка та держава). – С. 4–9.
5. Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2014 р. № 160 "Про утворення Державної фіскальної служби" [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF#Text>.
6. Державна митна служба [Електронний ресурс] // Державна митна служба України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://mof.gov.ua/uk/state-customs-service>.
7. What we stand for [Електронний ресурс] // World Trade Organization – Режим доступу до ресурсу: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.htm.
8. Павленко В. Національні інтереси та загрози державній безпеці України / В. Павленко – Наукові записки Львівського університету бізнесу та права, 2022. – (Юридична; 34). – С. 84–92.
9. Закон України "Про національну безпеку України" [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
10. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження – Київ: Центр європейського та порівняльного права Міністерства юстиції України, 2005. – С.21.

11. Кормич Б. Державно-правовий механізм митної політики України / Б.А. Кормич. – Одеса: Астропринт, 2000. – С. 39–42.
12. Митна політика України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/10561127/ekonomika/mitna_politika_ukrayini.
13. Митні режими [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://exportcontrol.in.ua/glava4/4-mytnyi-kontrol-ta-mytne-oformlennia-tovariv-mizhnarodni-peredachi-iakykh-pidliahaiut-derzhavnomu-eksportnomu-kontroliu/42-mytni-rezhymy>.
14. Ст.336 Митного кодексу України "Форми митного контролю" [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://protocol.ua/ua/mitniy_kodeks_ukraini_stattya_336/.
15. Баб'як Ю.А. Види контролю на митному кордоні України та специфіка їх проведення / Баб'як Ю.А. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2016. – 35 с.
16. Спеціальні види контролю на митному кордоні України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/2005091961040/ekonomika/spetsialni_vidi_kontrolyu_mitnomu_kordoni_ukrayini.
17. Митно-тарифне та нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://arm.nai.au.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part6.html.
18. The Basics of Tariffs and Trade Barriers [Електронний ресурс] // Investopedia. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.investopedia.com/articles/economics/08/tariff-trade-barrier-basics.asp>.
19. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://biz.ligazakon.net/analytics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu.
20. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

21. Liboreiro J. EU leaders endorse ban on Russian oil, exempting pipeline imports [Електронний ресурс] / Jorge Liboreiro. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.euronews.com/my-europe/2022/05/30/eu-leaders-meet-in-brussels-in-the-midst-of-impasse-on-russian-oil-ban>.

22. Import Quotas [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/macroeconomics/international-economics/import-quotas/>.

23. Anti-dumping measures [Електронний ресурс] // European Commission. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/trade-defence/anti-dumping-measures_en.

24. Митна політика України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/10561127/ekonomika/mitna_politika_ukrayini.

25. Уряд схвалив законопроект про новий митний тариф: що це означає [Електронний ресурс] // Міністерство економіки України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f8251969-d796-48b3-9b9f-0f375b91aa58&title=UriadSkhvalivZakonoproektProNoviiMitniiTarif-SchoTseOznacha-roziasnenniaVidMinekonomiki->

26. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

27. За 10 місяців 2022 року товарообіг склав \$81 млрд [Електронний ресурс] // Державна митна служба України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/za-10-misiatsiv-2022-roku-tovaroobig-sklav-81-mlrd-1006>.

28. Беценко М. Прагматизм здійснення митного контролю і митного оформлення транспортних засобів в Україні / М. Беценко, В. Толошняк., 2019. – (Економіка та митно-правові відносини). – (Митна політика та зовнішньоекономічна діяльність; вип. 9).

29. Бугель Ю. Управління ризиками в митній справі: сутність та теоретичні засади / Ю. Бугель, Г. Чекаловська, 2020. – (Гроші, фінанси і кредит). – С. 109–118.

30. Організація митного контролю: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / О.П. Федотов. 2020. – 144 с.

31. Статистика Державної митної служби [Електронний ресурс] // Державна митна служба України – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri>.

32. Особливості застосування АСАУР при здійсненні митного контролю [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.dtki.ua/state/zed/53682-osoblivosti-zastosuvannya-asaur-pri-zdiisnenni-mitnogo-kontrolyu>.

33. ІТ трансформація Митниці: Розпочато випробування оновленої системи управління ризиками - АСУР 2.0 [Електронний ресурс] // Державна митна служба України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/it-transformatsiia-mitnitsi-rozpochato-viprobuvannya-onovlenoyi-sistemi-upravlinnia-rizikami-asur-2-0-439>.

34. Угрин В. Діджиталізація митного контролю в Україні / Угрин В. // Гроші, фінанси і кредит. – 2020. – №47. – С. 168–173.

35. Kril R. Common Transit Procedure and NCTS Implementation: the Case of Ukraine / Roman Kril. – Krakow, Poland: Lex Portus, 7(3). – 2021. – С. 32–59.

36. Sapir A. Ukraine and the EU: Enlargement at a New Crossroads [Електронний ресурс] / André Sapir // Intereconomics. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/4/article/ukraine-and-the-eu-enlargement-at-a-new-crossroads.html>.

37. 1 жовтня Україна розпочинає міжнародне застосування Конвенцій [Електронний ресурс] // Державна митна служба України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/z-1-zhovtnia-ukrayina-rozpochinaie-mizhnarodne-zastosuvannya-konventsii-rada-asotsiatsiyi-ukrayina-ies-939>

38. Загальна декларація прибуття [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://mof.gov.ua/uk/general_declaration_of_arrival-471.

39. Авторизовані економічні оператори [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://mof.gov.ua/uk/authorized_economic_operators-470.

40. EU Customs strategy [Електронний ресурс] // European Commission – Режим доступу до ресурсу: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/eu-customs-strategy_en.

41. Приходько І. Митна політика України в контексті Угоди про асоціацію з Європейським союзом / І. Приходько, Ю. Приходько. // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2016. – №39. – С. 244–252.

42. Міжнародні відносини (Історія, Теорія, Економіка): навч. посібник / за ред. М. Мальського, Ю. Мороза. – Львів, 2002. – С.397.

43. Customs Security [Електронний ресурс] // European Commission. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/customs-security_en.

44. International trade in goods by partner [Електронний ресурс] // Eurostat. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_by_partner.

45. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України. // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2019. – №5. – С. 126–130.

46. Valantiejus G. Are the EU Member States Ready for the New Union Customs Code: Emerging Legal Issues On the National Level [Електронний ресурс] / Gediminas Valantiejus. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/318184175_Are_the_EU_Member_States_Ready_for_the_New_Union_Customs_Code_Emerging_Legal_Issues_On_the_National_Level.

47. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України. // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2019. – №5. – С. 126–130.

48. Anti-dumping measures [Електронний ресурс] // European Commission. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/trade-defence/anti-dumping-measures_en.

49. Modernization of the Format of Ukraine's Trade Integration With the EU in the Conditions of Implementation of the DCFTA / [О. Yatsenko, N. Reznikova, N. Karasova та ін.], 2018. – (Problemy Zarządzania (Management Issues)). – (18; 4). – С. 101–124.

50. Допоможе заощаджувати до 200 млрд гривень щороку. Парламент ухвалив Антикорупційну стратегію [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspihne.media/252077-parlament-uhvaliv-antikorupcijnu-strategiju-so-vona-peredbae/>.

51. Тестування з питань кваліфікації та благонадійності [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://mof.gov.ua/uk/qualification_and_reliability_testing-475.

52. The Union Customs Code (UCC) – Introduction [Електронний ресурс] // European Commission. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: https://taxation-customs.ec.europa.eu/union-customs-code-ucc-introduction_en.

53. Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс] // Державна митна служба України. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://customs.gov.ua/>.

54. Import Taxation in Ukraine [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.decapoa.com/en/countries/ukraine-import-taxation.php#:~:text=Customs%20duties%20must%20be%20paid,plus%20customs%20and%20excise%20duties>.

55. Balezentis A. Trade Integration Asymmetries of Ukraine and the EU / A. Balezentis, O. Yatsenko., 2018. – 31 с.

56. Стратегічний план впровадження та розвитку інформаційних систем Державної митної служби – Київ, 2022. – 41 с. – (Державна митна служба України).

57. Guillaume Van der Loo. The EU–Ukraine Association Agreement after Ukraine’s EU membership application: Still fit for purpose / Guillaume Van der Loo, Peter Van Elsuwege., 2022. – 12 с.

58. Соколова Ю. 90% українців бачать Україну в складі ЄС, а понад 70% в НАТО – опитування [Електронний ресурс] / Юлія Соколова // Факти. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220701-90-ukrayincziv-bachat-ukrayinu-v-skladi-yes-a-ponad-70-v-nato-opytuvannya/>.

59. Ukraine’s EU Integration: A Long Way Home [Електронний ресурс] // Intereconomics. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2022/number/4/article/ukraine-s-eu-integration-a-long-way-home.html>.

60. Wolczuk K. Ukraine’s Policy towards the European Union: A Case of ‘Declarative Europeanization’ / Kataryna Wolczuk., 2021. – 28 с.

61. Lokshyna I. Harmonization of the Ukrainian legislation with the legislation of the European Union with regard to trade defence / Iulia Lokshyna. – 15 с.

62. Sakalosh O. The implementation of the EU standards to the Ukrainian customs legislation / Olga Sakalosh. – Lublin: The Faculty of Economics of Maria Curie-Sklodowska University, 2021. – 8 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Modernization of the Format of Ukraine's Trade Integration With the EU in the Conditions of Implementation of the DCFTA / O. Yatsenko, N. Reznikova, N. Karasova, and others.

In this article, it goes about the current stage of the development of international economic relations, which is characterized by an increase in the importance and role of international trade agreements. In the conditions of dynamization of global competition, on the one hand, as well as military actions in the east of the country and annexation of the country's territory on the other, the modernization of Ukraine's trade integration with the EU has become especially relevant. The defining motive for concluding trade agreements is the protection and implementation of national interests. The Association Agreement between Ukraine and the EU was concluded with the aim of updating the basic institutional framework of political and trade and economic cooperation.

Currently, the EU is the main trading partner of Ukraine, which accounts for about 42% of trade, and the largest foreign investor in the national economy. However, differences were found between Ukraine and the EU, which is manifested in the level of solvent demand, and technological disparity. Therefore, it is necessary to modernize the format of Ukraine's trade integration with the EU in the context of the implementation of a deep and comprehensive free trade zone, which will contribute to the deepening of the country's European integration.

Three main vectors of the Agreement's actualization have been identified as priorities: deepening industry integration; increase in duty-free exports to the EU market; cancellation of non-tariff measures limiting trade with the EU. Also, Ukraine can support the large-scale EU initiative "European Green Deal".

2. The EU–Ukraine Association Agreement after Ukraine’s EU membership application: Still fit for purpose / Guillaume Van der Loo, Peter Van Elsuwege.

This article surprised me with its realistic approach to our membership in European Union. Ukraine submitted an official application to the EU in February of 2022, followed by Georgia and Moldova. Even though the European Parliament has already supported Ukraine's application for membership and called on the EU institutions to work on granting Ukraine the status of a candidate for the EU in accordance with Article 49 of the TEU, the path to EU membership will be long.

The author speaks openly about the fact that several member states have concerns about Ukraine's readiness and compliance with the pre-accession process, as well as the EU's ability to expand eastward. In addition, the economic consequences of the war will also complicate the concrete progress of Ukraine in the accession process. It is not appropriate to discuss actual membership at this stage, as this may create unrealistic expectations and lead to disappointment in candidate countries. It will therefore be important to remain clear and transparent about the EU accession procedure and to offer concrete and credible incentives for reform and gradual integration into the Union during the long pre-accession procedure.

The author said that the EU and its allies must support Ukraine's economic recovery with a huge package of financial and technical assistance. Granting Ukraine candidate status would be an important sign of support for Ukraine - a country that literally defends EU values.

3. Harmonization of the Ukrainian legislation with the legislation of the European Union with regard to trade defence / Iulia Lokshyna.

The issue of the need for rapprochement, adaptation or harmonization of Ukrainian legislation with EU legislation was given a leading place in many normative legal documents, which is an objective requirement in the context of the ratification of the Association Agreement between Ukraine and the EU and Ukraine's further European integration aspirations. This was stated in the Program of Ukraine's Integration into the European Union, the Ukraine-EU Action Plan, and the Law "On the Nationwide Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union." The adaptation of Ukrainian legislation in many areas is currently an important priority for the reform of Ukrainian legislation, as it is one of the necessary and powerful factors of Ukraine's integration into the European Union.

The author notes that the legislation of the European Union contains the term "acquis communautaire", which includes treaty norms and decisions of EU institutions, declarations and resolutions adopted within the framework of the EU, and the practice of the Court of Justice of the EU. The process of harmonization of Ukrainian legislation by this deadline in the field of trade protection measures is an important step towards gradual rapprochement between Ukraine and the EU, which is especially relevant in the context of a deep and comprehensive free trade area. This is due to the creation of an appropriate common legal framework with the European Union for anti-dumping, countervailing, and safeguards measures, closely related to the Association Agreement. Such a legislative framework in this area will contribute to the achievement of other goals, in particular, further integration, and improvement of trade relations between Ukraine and the European Union, and will also contribute to more effective protection of the national producer.

4. The implementation of the EU standards to the Ukrainian customs legislation / Olga Sakalosh.

The article stated the need to harmonize Ukrainian law with European law, which was announced at the beginning of the reconstruction of the Ukrainian state. In the summer of 1994, Ukraine signed the Partnership and Cooperation Agreement (PCA) with the EU. This document declared the European integration of Ukraine as a strategic goal, which symbolizes full membership in the EU. Ukraine has committed to aligning its legislation in 16 key sectors, one of which is customs regulation. The first documents related to customs regulation were based on Soviet legislation.

The article described three stages of implementation, where the first can be called the implementation period. It was characterized by the introduction of basic norms and basic definitions to the customs legislation of Ukraine since at that time the state did not have its own experience in customs regulation and was forced to finalize the legislation in this area. The second stage is characterized by the implementation of standard rules and methods used in the EU. The definition of the customs value, its elements, and methods of determination of customs value were included in national legislation in accordance with EU standards. The last stage is devoted to the implementation of new rules on classification and assessment methods, which are used in the EU and other countries. However, there are still some unresolved issues regarding the time frame, the level of harmonization, and the procedure for adopting the law containing the EU standards in the process of approximation.

5. Ukraine's Policy towards the European Union: A Case of 'Declarative Europeanization' / Kataryna Wolczuk

In this article, the author talks about the unresolved issues of Ukraine on the way to EU integration, in particular the issue of the commitment of the Ukrainian political class to the ideals supported by the EU - democracy, the rule of law, respect for human rights. The author also analyzed the sources of Ukraine's policy towards the EU in order to shed light on the reasons for the apparent inconsistency between the Westernization of Ukraine's foreign policy and failed internal political and economic reforms. There is an opinion that the key driving force behind EU membership is Ukrainian elites. The article focuses on how the EU policy towards Ukraine is perceived in Ukraine and how the current contractual framework meets the needs and interests of Ukraine. As the current instruments are considered outdated and poorly coordinated, they are considered insufficient to achieve deeper Europeanization and support closer integration between the EU and Ukraine.

The desire for closer ties with European institutions is unlikely to subside in Ukraine, because, from the point of view of the political elites, there is no effective alternative for Ukraine, except to continue to proclaim the "European choice". While the EU refuses to consider Ukraine's membership, fears are growing in Ukraine that after enlargement the Union will become even more closed in on itself and drawn into internal affairs. Thus, the "window of opportunity" may soon be closed. Some EU representatives seem to want to unilaterally draw Europe's border along Ukraine's western border. Such statements cause indignation in Ukraine at the way the EU privatized "Europe" and ascribed to itself arbitrary power regarding admission and exclusion from "Europe". For Europe to see a real desire for Ukraine to join the EU, real reforms and a clear European position of the Ukrainian elite are necessary.

6. Ukraine's EU Integration: A Long Way Home / Ilona Sologoub

The article talks about the fact that the integration of Ukraine into the EU already has many powerful supporters, from the president of the European Commission to about 90% of Ukrainians. Of course, this process will take some time and will require the transformation of both Ukraine and the EU. However, the Russian invasion of Ukraine changed the course of history not only for us, but also for the whole world. A new reality has emerged that requires strategic thinking and bold imagination. The current full-scale war is forcing a critical rethinking of many things that were taken for granted, and finally solving many problems that have been on the shelf for a long time.

This article examines several aspects of relations between the EU and Ukraine, including political and economic relations, Ukraine's historical path to the EU, the percentage of people who support joining Europe's leading associations, and more. It also highlights the questions that Ukraine and the EU will need to answer together as they go through this path to accession.

The author proposes to reform not only the Ukrainian side but also the European side. The Association Agreement and the FTAA were designed to bring Ukraine closer to the EU (and some points were too complex given the state of Ukraine's institutional development. Nevertheless, the progress of reforms since 2014 has been significant. According to VoxUkraine² estimates, from January 2015 to June 2022 almost 1,300 reform laws, the most progress in the business environment and governance EU reform should be a decision-making mechanism other than unanimity, a common or much more coherent fiscal policy, a common foreign policy, of which further enlargement is a part. The EU, for example, there is a proposal for gradual accession to the EU, so as not to discourage the Balkan states. If adopted, this procedure will also be applicable to Ukraine, Georgia and Moldova. At the same time, the adoption of EU regulations by the candidate states can revive the debate on the revision of European regulations. Deregulation would make the EU more competitive compared to the US or China.

7. Trade Integration Asymmetries of Ukraine and the EU / A. Balezentis, O. Yatsenko.

This article deals with the issue of bilateral trade integration as a result of the introduction of a deep and comprehensive free trade zone between Ukraine and the EU. Bilateral trade and economic relations are characterized by the terms of long-term cooperation agreed by both countries and enshrined in international treaties. Such relations become more effective if they develop on the basis of an established free trade zone. FTA enabled countries to move from partnership and cooperation to political association and economic integration. The conclusion of free trade agreements and their full implementation in Ukraine testifies to the irreversibility of the European vector of state development and commitment to the European model of economic development.

The modernization of Ukraine's trade policy was a consequence of trade integration, which led to an increase in trade between countries and an increase in the share of European countries in the structure of Ukraine's foreign trade, reduction of import duties, improvement of market access conditions, harmonization of legislation and a lot of others benefits. At the same time, there are also threats caused by differences in the levels of economic development of countries - market size, the degree of integration of countries into the world economy, and increasing asymmetry of trade integration. The key threats are increased competitive pressure on domestic business and a long trade war with the Russian Federation, which led to the introduction of the most favored nation regime, trade barriers and embargoes.

The author also modeled the foreign trade turnover between Ukraine and the EU regarding goods of general purpose and goods of the agro-industrial complex and noted that in this case the significant economic growth of the EU GDP is unambiguous. The impact on Ukraine's GDP is much smaller, which can be explained by the difference in the size of the economies of the EU and Ukraine. This phenomenon can be explained by the fact that the countries are located relatively close to each other, and transportation is not the main part of the costs, which, accordingly, is not so important for trade between countries.

8. Common Transit Procedure and NCTS Implementation: the Case of Ukraine / Roman Kril

The article refers to the EU policy to expand the joint transit procedure and the new computerized transit system (NCTS) to associated countries, presented on the example of Ukraine. A significant number of EU actions and assistance for the implementation of NCTS are carried out within the framework of the Eastern Neighborhood Policy. This is important for the approximation of customs legislation, capacity building and modernization of the customs authorities of the EU neighboring countries. However, the impact of NCTS implementation goes beyond simple transit arrangements. It has the potential to introduce the basic principles of EU administrative law and best administration practices into the day-to-day activities of national customs authorities. Ukrainian customs has favorable starting conditions and currently national customs authorities and traders have experience in using customs IT solutions. However, the transition to the new transit order may face certain challenges due to the disproportionately strict authorization criteria for transit facilitation established by national legislation, which exceeds the corresponding norms of EU legislation.

Accession to the Convention on the Joint Transit Procedure, Ukraine's obligations under the AA, can potentially solve the issue of streamlining customs and border formalities in trade between the EU and Ukraine. The general approach of the Ukrainian government towards the implementation of EU standards in the national customs legislation indicates significant participation in the regulatory framework and prerequisites for various permits granted in the relevant procedures. The problem, in particular, lies in the general tendency of Ukrainian rule-makers to shift their attention to possible abuses of the law and protection of the fiscal interests of the state, so that the ideas of simplifications are quite often distorted, demonstrating only formal compliance with EU legislation. The Ukrainian government uses a peculiar methodology of enforcement, which consists in the abolition of existing simplifications for enterprises that do not switch to the new AEO and Common Transit programs.

9. Ukraine and the EU: Enlargement at a New Crossroads / André Sapir

This article talks about Ukraine's efforts to join the European Union, but only the war that started in 2022 was able to shake the decision of the European Commission. The war in Ukraine and the heroic struggle of its citizens against the Russian invaders earned the respect of everyone in the EU and forced its leaders to make a political gesture by granting Ukraine and its neighbor Moldova the status of candidate countries. If Ukraine wins the war decisively, the two main obstacles to its accession to the EU - territory partially occupied by Russia and poor governance - can simply be ignored. It will reclaim its territory, and the spirit of victory, buoyed by large reconstruction aid, will likely change its administration, as happened in Western Europe after World War II. In this case, Ukraine can reasonably hope to join the EU soon.

Some EU countries will hesitate to accept a country whose territory remains partly occupied by Russia, especially if the ongoing conflict with Russia prevents the country from fully reconstructing and decisively improving the quality of its governance. In this case, Ukraine may have to wait a long time before joining the EU, and mechanisms such as the European Political Community or the Continental Partnership can be very useful bridges to future EU membership. For its part, the European Union would do well to prepare for a new enlargement, which could lead to the fact that not only Ukraine, but also Moldova, Georgia and the countries of the Western Balkans will become EU members in the next 10-20 years.

10. Are the EU member states ready for the new Union customs code: emerging legal issues on the national level / Gediminas Valantiejus

This article is about the European Union, which has launched a new ambitious project on the forthcoming regulation of international trade in the European Union and the rules for its taxation. On May 1, 2016, the new Union Customs Code came into force, which cancels the old Community Customs Code, which has been applied since 1992, and establishes completely new rules for the application of the Common Customs Tariff and the calculation of customs duties (tariffs) in all EU members. The Union Customs Code is focused on creating a paperless environment for the formalization of international trade transactions (full electronic declaration of customs procedures) and ensuring a more uniform administration of customs payments in the tax and customs authorities of the Member States of the European Union.

A theoretical analysis aimed at studying the practical implementation of the UCC in the EU Member States (on the example of the Republic of Lithuania) leads to the conclusion that, at the formal level, the Republic of Lithuania has taken some necessary steps to ensure the compatibility of its customs legislation with the provisions of the UCC. It introduced a completely new Law on Customs (2016), regulating mainly the status of national customs authorities and completely removing the old national rules regarding customs value, customs origin or tariff classification of goods. It has also changed the system for dealing with disputes with customs and appealing against decisions of customs authorities and is rapidly moving towards the full achievement of the goal of full electronic data exchange between customs authorities and taxpayers.

Анотація кваліфікаційної магістерської роботи

The qualifying master's thesis contains 87 pages, 6 tables, 7 figures, a list of references from 62 titles, 8 appendices.

Implementation of the national interests of the state is one of the key tasks of the government, which is carried out by regulating the foreign economic activity of the state. Ukraine's integration into the European Union is based on long-term cooperation between representatives of both sides, Ukraine and the EU, which is designed to reduce differences in the functioning models of most sectors of the economy. The customs policy of Ukraine is a key part of the transformation process and requires many changes related to the reduction of the influence of the human factor, the automation of most customs services, and the simplification of customs control and customs clearance procedures. Optimization of international interaction between Ukraine and the EU, exchange of information and experience will help speed up the process of harmonization of the two policies in the field of customs affairs, which will contribute to the acceleration of Ukraine's integration into the European Union.

The purpose of the work is to summarize the theoretical foundations of the formation and functioning of the customs policy of Ukraine and the European Union and to provide practical recommendations on the harmonization of the customs policy of Ukraine and the European Union. The object of the study is the process of transformation of the customs policy of Ukraine in the context of integration into the European Union. The subject of the study is the methods and tools of the customs policy of Ukraine, which require harmonization with the EU.

Key words: Transformation, customs policy, EU integration, tariff regulation of foreign trade, non-tariff regulation, New computerized transit system, digitalization of customs policy

Таблиця В.1 - Етапи розвитку митної системи України

Етапи	Характеристика	Орієнтація
1-й етап (1991-1993)	Відсутність належного законодавчого забезпечення, імпордне мито справлялося відповідно до митного тарифу СРСР, головна увага приділялася експортному миту, імпордне мито було спрямована на поповнення внутрішнього ринку імпортними товарами, Україна стає повноправним членом Всесвітньої митної організації (ВМО) (1992 р.)	Регулювання експорту
2-й етап (1993-1996)	Основною метою цього етапу було забезпечення поступлень в бюджет від оподаткування імпорту, створено Митно-тарифну раду, прийняті законодавчі зміни при застосуванні ввізного мита.	Податкові надходження від зовнішньоекономічної діяльності
3-й етап (1996-1998)	При проведенні зовнішньої політики посилюються протекціоністські заходи, механізм тарифного регулювання спрямовується на захист вітчизняного товаровиробника, значна увага приділяється питанням визначення митної вартості, країни походження та тарифної позиції, Україна обрана до Фінансового комітету ВМО (1997 р)	Товаровиробник
4-й етап (1998-2007)	Прийняття Митного кодексу (2001 р.), вдосконалення діючої законодавчої бази, приведення діючої митної системи до вимог ГАТТ/СОТ.	Вдосконалення системи митно-тарифного регулювання в Україні
5-й етап (2008-2010)	Вступ у СОТ, реорганізація структури митних органів, спрощення митних процедур, впровадження «Електронної митниці», розробка та прийняття змін до Митного Кодексу України	Впровадження «Електронної митниці»
6 етап (2011-2014)	Розробка і впровадження нової редакції Митного кодексу України (редакція 2013р.), реорганізація митних органів шляхом ліквідації Державної митної служби України та утворення Міністерства доходів і зборів України на базі Державної податкової і митної служб держави.	Удосконалення митної політики України
7-й етап (2014-2019)	Розформування Міністерства доходів і зборів України та створення Державної фіскальної служби задля відмиття коштів держави	Замилування основних шляхів фінансування корупційних схем Міністерства фінансів

Продовження таблиці В.1

Етапи	Характеристика	Орієнтація
8-й етап (2019- сьогодення)	Реорганізація Державної фіскальної служби на три незалежні структури – Держмитслужба, ДПС та ДФС(згодом перетворено у Бюро економічної безпеки)	Доцільний розподіл обов'язкових різних структур, що пов'язані з митною діяльністю держави

Джерело:[1]

Таблиця Г.1 - Особливості функціонування різних митних режимів України

Назва	Характеристика
Імпорт	митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.
Реімпорт	митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Експорт	митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.
Реекспорт	митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Транзит	митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Тимчасове ввезення	митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.
Тимчасове вивезення	митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Продовження таблиці Г.1

Назва	Характеристика
Митний склад	митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Вільна митна зона	митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання. Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом усього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.
Безмитна торгівля	митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Переробка на митній території	митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.
Переробка за межами митної території	митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.
Знищення або руйнування	митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
Відмова на користь держави	митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

Джерело: складено автором на основі [13]

Таблиця Д.1 - Пояснення класифікації мит

Назва мита	Розшифрування
<i>За об'єктом справляння</i>	
Вивізні (експортні)	Держава застосовує, коли необхідно обмежити експорт певного товару, у разі необхідності поповнення державного бюджету
Ввізні (імпортні)	Мита нараховуються на імпортні товари як умова їх випуску у вільний обіг на внутрішній ринок країни
Транзитні	мита, що стягуються країною, через яку вантаж слідує транзитом в іншу країну
<i>За способом стягування</i>	
Адвалорне (вартісне)	Мито нараховується у відсотках до митної вартості товарів, які обкладаються митом(наприклад, 30% від митної вартості).
Специфічне	Мито нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів, що обкладаються митом (наприклад, 15 дол. за 1 т).
Комбіноване	Поєднання обидвох цих видів митного обкладання (наприклад, 30% від митної вартості, але не більше ніж 15 дол. за 1 т).
<i>За характером</i>	
Сезонне (ввізне і вивізні)	Держава нараховує на товари сезонного характеру для оперативного регулювання міжнародної торгівлі.
Спеціальне мито	<p>Держава застосовує як:</p> <ul style="list-style-type: none"> • захисне • запобіжний захід стосовно учасників зовнішньоекономічної діяльності • захід у відповідь на дискримінаційні і (чи) недружні дії з боку іноземних держав
Антидемпінгове	Держава застосовує при ввезенні на митну територію країни товарів за ціною, істотно нижчою, ніж у країні експорту в момент цього експорту, якщо таке ввезення завдає чи загрожує завдати шкоди вітчизняним виробникам подібних або конкуруючих товарів або перешкоджає організації чи розширенню виробництва таких товарів.
Компенсаційне	Держава застосовує при ввезенні на митну територію країни товарів, при виробництві чи експорті яких прямо або побічно використовувалася субсидія

Продовження таблиці Д.1

Назва мита	Розшифрування
<i>За походженням</i>	
Автономні	Мита, що вводяться на підставі односторонніх рішень органів державної влади країни
Договірні	Мита, що встановлюються на базі двосторонньої чи багатосторонньої угоди
Преференційні	Мита з більш низькими ставками порівняно з діючим тарифом
<i>За типом ставок</i>	
Постійні	Ставки митного тарифу, встановлені органами державної влади, що не можуть змінюватися залежно від обставин
Змінні	Ставки митного тарифу, що можуть змінюватися у встановлених органами державної влади випадках
<i>За способом обчислення</i>	
Номінальні	Митні ставки, які зазначені в митному тарифі
Ефективні (дійсні)	Розмір ставки, який реально та ефективно захищає внутрішній ринок або регулює експорт і транзит

Джерело: [17]

Таблиця Ж.1 - Пояснення категорій нетарифних обмежень

Пояснення категорій нетарифних обмежень	
Ембарго (часткові заборони на імпорт, сезонні заборони)	Заборони імпорту та/або експорту (відкрита та завуальована форма).
Квотування (контингентування)	Кількісне лімітування розміру імпорту/експорту за допомогою глобальних (нерозподілених), індивідуальних (розподілених), групових, сезонних, тарифних та інших видів процентних або вартісних обмежень (квот).
Ліцензування	Видання державою імпортеру або експортеру через спеціально уповноважений державний орган дозволу (ліцензії) на ввезення або вивезення певного включеного у списки товару протягом встановленого терміну.
"Добровільні" обмеження	Угода між урядом країни-імпортера та урядом та/або компаніями країни-експортера про обмеження поставок товару у рамках узгоджених обсягів в обмін на відмову імпортуючої сторони від введення жорстких обмежень на імпорт.
Внутрішні податки і збори (прямі та непрямі)	Податок на добавлену вартість, акцизний податок, податок на продаж; збори на митне оформлення, реєстрацію та виконання інших формальностей.
Політика державних закупівель	Вимога держави закуповувати певні товари тільки у вітчизняних виробників, незважаючи на те, що ці товари можуть бути дорожчими у порівнянні з імпортними.
Субсидії (прямі та непрямі)	Грошові виплати, спрямовані на підтримку національних виробників і опосередковану дискримінацію імпорту.
Експортні кредити	Фінансове стимулювання державою розвитку експорту вітчизняних товарів.

Джерело: [19]

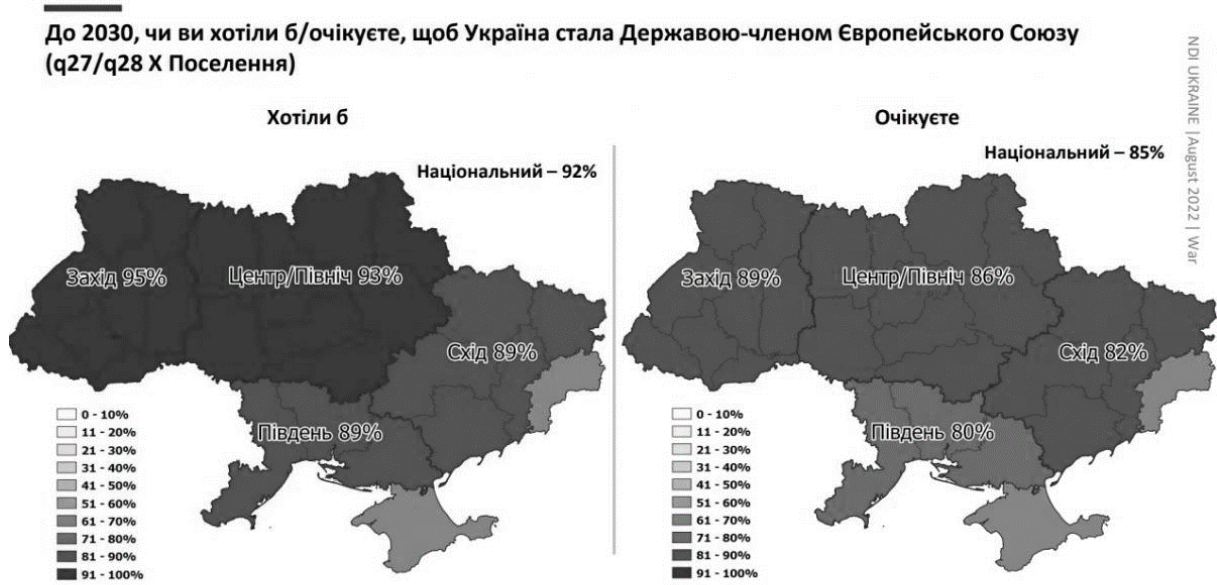
Рисунок К.1 – Авторизовані економічні оператори (АЕО): світ і Україна, 2021 [39]

Рисунок К.2 – Авторизовані економічні оператори (АЕО): економія, 2021 [39]

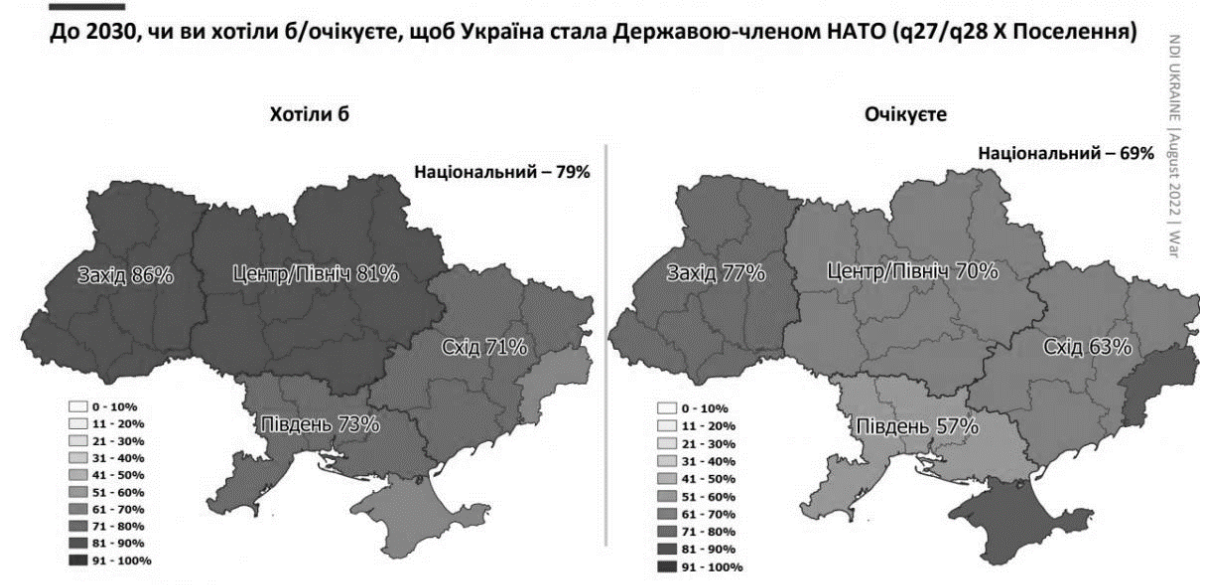

Рисунок Л.1 - Розподіл відсотків схвалення вступу до ЄС за областями України, 2021 р

Джерело: [58]

Рисунок Л.2 - Розподіл відсотків схвалення вступу до НАТО за областями України, 2021 р

Джерело: [58]

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

метадані

Заголовок

Трансформація митної політики в контексті інтеграції України до ЄС

Автор

Ніколайчук Ксенія Олегівна

Науковий керівник

Іринчина І.Б.

підрозділ

кафедра міжнародної торгівлі і маркетингу

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		1
Інтервали		0
Мікропробіли		3
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		172

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

17917

Кількість слів

КЦ

138155

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаичний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

порядковий номер	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	кількість ідентичних слів (фрагментів)	
1	https://revolution.allbest.ru/custom/00994609_0.html	105	0.59 %
2	https://infopedia.su/7x51c6.html	79	0.44 %
3	https://westudents.com.ua/glavy/20184-62-tarifn-metodi-regulyuvannya-mjnarodno-torgvl.html	73	0.41 %
4	https://revolution.allbest.ru/custom/00994609_0.html	70	0.39 %

КОПІЯ ТЕЗ ДОПОВІДІ/СТАТТІ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ

**89-ї щорічної
наукової студентської конференції
за міжнародною участю**

**ІННОВАЦІЙНІ ІДЕЇ ТА ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНИ**

(20 травня — 4 червня 2022 р.)

УДК 330:004](06)
I-11

Відповідальна за випуск О. В. Піскунова

*Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ
Протокол № 6 від 29.08.2022 р.*

I-11 Інноваційні ідеї та проекти для економічного відродження України: зб. доп. 89-ї наукової студентської конференції, 20 травня — 4 червня 2022 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2022. 1108 с.
ISBN 978–966–926–413–8

Збірник доповідей студентів університету укладено за підсумками їхніх досліджень, представлених на 89-ій щорічній студентській науковій конференції КНЕУ за міжнародною участю «Інноваційні ідеї та проекти для економічного відродження України», яка відбулась з 20 травня по 04 червня 2022 року. Доповіді студентів присвячено перспективам розвитку інноваційних процесів в Україні, новітнім підходам у менеджменті і маркетингу, економіці праці і соціальному забезпеченню в умовах посилення регіональних та глобальних конфліктів, міжнародним механізмам післявоєнної відбудови та відродження економіки і бізнесу. Розглянуто питання щодо застосування кількісних методів та інформаційних технологій в економічних дослідженнях. У непрості часи для вітчизняних університетів і студентів дуже важливою є спільна інтеграція навколо питань відродження нашої Батьківщини у післявоєнний період.

УДК 330:004](06)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 978–966–926–413–8

© КНЕУ, 2022

<i>Доценко О., Осадчук В.</i> Механізм впливу міжнародної торгівлі послугами на економічне відродження України	478
<i>Загурський М.</i> Перспективи розвитку криптовалют на віртуальному ринку фінансових послуг України	481
<i>Клещенко К.</i> Використання потенціалу міжнародних маркетплейсів у економічному відродженні України	482
<i>Коровицька І., Шкура А.</i> Особливості зовнішньої торгівлі України у період воєнного стану	484
<i>Кохан О.</i> Трансформація національної моделі економічної дипломатії для економічного відродження України	487
<i>Кульчицька М.</i> Підходи до формування бренду України як фактору економічного відродження у повоєнний період	489
<i>Леута І., Миронов І.</i> Роль робототехніки у відновленні економіки України.	492
<i>Лотоцька К., Фірман Т.</i> Особливості комунікаційних технологій міжнародних компаній на вітчизняному FMCG-ринку	494
<i>Марцинюк А.</i> Транспортно-експедиційні послуги у забезпеченні потреб військового часу та подальшого економічного відродження України.	496
<i>Нагорна О.</i> Трансформація вітчизняного медіаринку в контексті економічного відродження країни	498
<i>Ніколайчук К., Нестеренко К.</i> Маркетингові підходи до залучення прямих іноземних інвестицій у післявоєнний період розвитку української економіки	500
<i>Новік І.</i> Активізація міжнародної маркетингової діяльності вітчизняних підприємств за допомогою цифрових технологій	503
<i>Осика А.</i> Особливості взаємодії ТНК зі стейкхолдерами в умовах воєнного стану	506
<i>Пакунова К.</i> Транснаціональні корпорації у відновленні та розвитку економіки України	509
<i>Понемасов Д.</i> Трансформація стратегій діяльності національних автовиробників в контексті економічного відродження України	511
<i>Пригаровський Г., Шарова А.</i> Напрями трансформації бренду України у повоєнний період.	513
<i>Розумій Л.</i> Стан та перспективи нарощування аграрного потенціалу України у повоєнний період	516
<i>Сахно Ольга</i> Потенціал SMM-маркетингу для економічного відродження України	519
<i>Трибрат К.</i> Пріоритети розвитку агропродовольчого сектору України у повоєнний період	521
<i>Шкретієнко Я.</i> Цифрова дипломатія для економічного відродження України.	523
<i>Штільгойз О.</i> The impact of international negotiations on solving post-war problems in oil and gas sector of Ukraine	526
ПЛАТФОРМА 4. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ	529
<i>Автономов Олексій Денисович</i> Перспективи відродження науково-технологічного потенціалу України за підтримки європейських партнерів	529
<i>Алексєєв Вікторія Олександрівна</i> Соціальна відповідальність бізнесу як умова входження України в європейський економічний простір.	531
<i>Ариакян Роберт Тігранович</i> Інвестиційні програми Європейського Союзу в Україні в контексті реалізації національних економічних інтересів країни	533
<i>Бродецька Єлизавета Олексіївна</i> Лібералізація доступу українських товарів до ринку Євросоюзу: економічне значення для України.	536
<i>Васкевич Марія Романівна</i> Нові види туризму на міжнародному туристичному ринку.	538
<i>Войтина Марина Сергіївна</i> Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції.	540
<i>Концеба Анна Сергіївна</i> Вплив торговельної політики ЄС на відродження економіки України.	543
<i>Корчак Максим Ігорович</i> Сучасний стан та особливості міжнародного ринку харчових продуктів в контексті забезпечення цілей сталого розвитку	545
<i>Марченко Світлана Анатоліївна</i> Перспективи реалізації інвестиційних проектів європейських фінансових організацій в Україні.	546
<i>Можна Валерія Олегівна</i> Застосування досвіду ЄС у вирішенні проблем використання ґрунтів сільськогосподарського призначення в Україні	548
<i>Пархомчук Катерина Русланівна</i> Використання інструментів політики сусідства ЄС для відродження економіки України	551
<i>Фетісов В'ячеслав Андрійович</i> Україна в системі аутсорсингових бізнес-стратегій європейських підприємств	553
<i>Чайковський Олексій Володимирович</i> Перспективи розбудови безвуглецевої економіки в ЄС та участь України в майбутньому зеленої енергетики	555
<i>Чухась Богдан Володимирович</i> Вплив процесів злиттів і поглинань на конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації.	558
<i>Шпапаченко Костянтин Володимирович</i> Сучасний стан торговельного співробітництва України з ЄС.	560

кості та якості партнерських угод, на реалізації нових проєктів у різних галузях, на позитивному іміджі країни, на фінансових показниках компаній. Тому, медіа бренди, що ведуть діяльність у форматі консалтингових платформ, мають набирати широкого розголосу та надавати послуги не лише у транспортній галузі та сфері агробізнесу. Не менш важливими та перспективними у плані розвитку в Україні є і галузі машинобудування, хімічні та нафто-хімічна галузі, текстильна промисловість тощо.

Література

1. Майбутнє українських медіа-2 [Електронний ресурс] // UIFuture. — 2018. — Режим доступу до ресурсу: <https://uifuture.org/reports/majbutnye-ukrayinskix-media-2/>.
2. Ольга Сомова. 15 трендів B2B маркетингу на 2022 рік. Детальний огляд майбутніх тенденцій [Електронний ресурс] / Ольга Сомова // Агенство ефективного інтернет-маркетингу Webpromo. — 2022. — Режим доступу до ресурсу: Агенство ефективного інтернет-маркетингу Webpromo.
3. Мозгова Г.В. використання програмного забезпечення asoft crm для оптимізації бізнес-процесів / Мозгова Г.В., Петряев О.О., Штих Є.А. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. — 2021. — С. 87–91.
4. Л. Б. Ліщинська. Основні аспекти автоматизації роботи з клієнтами засобами crm-систем / Л. Б. Ліщинська. // Вісник Хмельницького національного університету 2015. — 2015. — №5. — С. 206–209.

*Нестеренко К.В., Ніколайчук К.О.
Міжнародна торгівля та маркетинг, 5 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник — д.е.н., професор завідувач
кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Циганкова Т.М.*

МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ ДО ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Відбудова економіки України після війни має відповідати таким принципам: відповідність стандартам ЄС, врахування світового досвіду відновлення економік, пріоритетність України у прийнятті інвестиційних рішень, інноваційність, фінансова обґрунтованість, енергоефективність та екологічність.

Одна з програм відбудови України, запропонована українськими економістами, базується на світовому досвіді повоєнного відновлення (План Маршала; реконструкції Іраку, Афганістану; об'єднання Німеччини) та, на наш погляд, відповідає зазначеним вище принципам, зокрема:

— Україна — це Європа, а це означає, що Україна відбудовуватиме свою економіку за стандартами Євросоюзу, щоб стати повноправним його членом;

— агенція під егідою ЄС має забезпечити мінімум бюрократії та мати визначений термін функціонування (наприклад, може закритися після вступу України до Європейського союзу);

— Україна повинна визначити правила відбудови та бути головною «власницею» цього плану, щоб мати змогу працювати напряду з місцевою владою задля розвитку децентралізації;

— допомога в Україну має надходити через іноземний капітал та технології, аби відбудова була інноваційною, адже немає сенсу відновлювати «радянську спадщину». Агенція має сприяти стимулюванню залучення приватного капіталу (субсидії, гарантії, субсидоване страхування інвестицій тощо), адже спочатку це буде відбуватися повільно та складно;

— слід уникати перевантаження економіки країни додатковими боргами після війни, тому основні кошти, які надходять до країни мають бути грантами, а не кредитами.

— проекти нового інвестування обов'язково мають враховувати енергоефективність, щоб в майбутньому уникнути вуглецевого сліду (без залежності від викопного палива) [1], [2].

Для залучення іноземних інвестицій та реалізації плану відбудови на умовах України, необхідно розробити дієву маркетингову стратегію залучення прямих іноземних інвестицій, основними елементами якої мають стати: чітко визначені Україною, аргументовані та зрозумілі інвесторам конкурентні переваги регіону, пріоритетні сектори інвестування, формат та методи маркетингової кампанії.

Розкрити конкурентні переваги регіону України (чим він може стати після його повноцінної відбудови) доцільно за допомогою SWOT-аналізу (сильні, слабкі сторони регіону, його можливості та загрози). На цьому етапі необхідно показати майбутнім інвесторам економічну силу даної території, у яких секторах вона зможе бути конкурентноспроможною (харчова, авіакосмічна, текстильна, машинобудівна промисловість тощо). Важливо визначити сектори, в яких місто-реципієнт має конкурентну перевагу або може об'єктивно таку перевагу набути. Мета цього пункту: точно виділити галузі, у яких ця територія може стати конкурентноспроможною та визначити експертів, які зможуть аргументувати це перед майбутніми інвесторами, тобто стратегічне завдання полягає у тому, аби детально прорахувати позиції конкретного регіону порівняно з іншими та підібрати інформацію, яка дасть змогу експертам ефективно просувати територію з метою залучення іноземного капіталу.

Обрати основні сектори економіки, логічно обґрунтувавши вибір, щоб залучити прямі іноземні інвестиції. Це допоможе сформувати конкретні запити перед майбутніми інвесторами, які будуть розуміти конкретні переваги залучення коштів у той чи інший сектор економіки [3].

Аби досягти мети поставленої стратегії залучення інвестицій та відбудувати Україну за європейськими стандартами, необхідно використати потужну маркетингову кампанію, для якої використовувати найефективніші маркетингові технології. По-перше, це загальна PR-кампанія, яка націлена на те, аби покращити впізнаваність країни та показати її позитивні сторони. Ця технологія просування актуальна скоріше для країн, які раніше не мали великих ПІІ. Такі кампанії потребують великих капіталовкладень, адже масштаб має відповідати кількості бажаних залучених ПІІ, а для країни у повоєнному періоді це буде майже неможливо.

По-друге, активна участь України в інвестиційних виставках. Цей метод скоріше стосується налагодження зв'язків та навчання, ніж привертання інтересу інвесторів, що зовсім не підходить країні у повоєнний період, проте це може стати наступним кроком після відбудови, адже розвиватися пліч-о-пліч зі своїми партнерами, ділитися знаннями та технологіями один з одним — це прекрасний приклад єдності світу, який у майбутньому зможе забезпечити дружні стосунки не лише з окремими компаніями, а й з країнами. Це може гарантувати нам постійний обмін досвідом у сфері передових технологій, науки, освіти тощо. Найуспішнішими є ті конференції, що мають галузеву спрямованість та включають презентації задоволених інвесторів. Таким чином Ви покажете майбутнім інвесторам, що Ваша стратегія дієва і їхні кошти будуть залучені тільки найефективнішим методом.

Крім того, участь у бізнес-конференціях є дієвою платформою для налагодження зв'язків з компаніями у цільових галузях економіки.

Найдієвіший метод, який найбільше підійде для країни у повоєнному періоді — це створення спеціальної агенції при Європейському союзі, яка буде займатися активним залученням грантових коштів для відбудови економіки України. Для нас це є одним з найкращих способів стати лідером по ПІІ у Європі (та навіть світі). Переваги цього методу ми описали вище.

Для реалізації проекту відбудови України є три джерела фінансування короткострокових потреб. Перше — безпосередньо з бюджетів різних країн. Це означає, що витрати на допомогу Україні мають бути зарезервовані, тоді як бюджетний процес на 2022 рік завершився у середині минулого року. Друге джерело — кошти центральних банків. Тут є перепона — ЄЦБ прямо забороняє центробанкам видавати кредити або гранти зі своїх резервів. Але гроші у них є як фізично, так і у вигляді SDR, що були розподілені МВФ минулого року в межах боротьби з наслідками пандемії. Третє джерело — приватні гроші. Після війни ми маємо стати приватною, а не державною економікою.

Станом на середину квітня, за оцінкою прем'єр-міністра Дениса Шмигала, Україна потребує 600 млрд доларів на відбудову, і російські війська щодня збільшують цю цифру. Мелані Жолі, міністерка закордонних справ Канади, заявила, що уряд має намір змінити закон про санкції, щоб передавати вилучені російські активи як компенсацію постраждалим та допомогу у відновленні України після війни [4]. На пресконференції президента України 23 квітня звучало звернення до країн, які долучаться до відбудови. Так, Велика Британія вже зголосилася очолити відбудову Київської, а Швеція — Миколаївської областей; Італія, Японія, Данія також погодилися відбудувати постраждалі території України [5].

Щодо галузей економіки, які будуть пріоритетними у повоєнний період в Україні. Сільське господарство та металургія залишаться провідними галузями економіки, проте в Україні буде шанс розвинути будівництво та транспорт. Крім того, керівник компанії Performance Management С. Сароян не відкидає, що хорошу підтримку українська економіка отримає завдяки розвитку малого та середнього бізнесу як визначального складника будь-якої економіки розвинутих країн. Важливо враховувати, що після війни активно буде відбудовуватися уся країна і буде велика потреба у робітничих професіях (малювальники, столярні, електрики, будівельники, сантехніки тощо) [6].

Також Україна має усі шанси стати потужним транспортним коридором між Китаєм та ЄС, адже зараз майже усі країни Європи уникають користуватися коридором через Росію чи Білорусь. Навіть підприємства Казахстану не хочуть мати справу з імпортом через Росію. Експертизначають, що багато країн змінюють логістику і воліють організувати постачання з ЄС через Чорне море, країни Кавказу та Каспійське море. Якщо Україна скористається цією нагодою, то вже за кілька років транспортна галузь зможе дати до 30 млрд доларів ВВП. А Україна інтегрується до глобальної транспортної системи, включно з транснаціональними логістичними ланцюжками. І навіть якщо з Росії із часом знімуть санкції, то транспортний коридор через Україну залишиться [6].

Таким чином, за допомогою вищезгаданих підходів до залучення ПІІ Україна має можливість не тільки відновитися, а й інтегруватися до глобальної економічної системи, ставши передовою країною світу.

Література

1. Forbes.ua. Вісім світових економістів пояснюють, як правильно відбудувати Україну після війни. Стислий переказ від Forbes — Forbes.ua. Forbes.ua | Бізнес, мільяртери, новини, фінанси, інвестиції, компанії. URL: <https://forbes.ua/inside/dosvid-povoennoi-evropi-ta-postkomunistichnoi-polshchi-antiprikladi-afganistanu-ta-iraku-rogooff-gorodnichenko-guriev-ta-aykhengrin-rozpovili-shcho-dopomozhe-shvidkiy-rekonstruktsii-ukraini-12042022-5385> (дата звернення: 28.05.2022).
2. Економічна правда. Шанс на краще життя: яким може бути план відбудови України. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/11/685537/> (дата звернення: 28.05.2022).
3. Пап В. Вдосконалення інвестиційної політики в країні та її вплив на розвиток інвестиційного процесу в регіоні // Регіональна економіка. — 2006. — № 2. — С. 50–58.
4. Кабінет Міністрів України — Відбудова та відновлення України коштуватиме щонайменше 600 млрд доларів, — Денис Шмигаль. Головна | Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbudova-ta-vidnovlennya-ukrayini-koshtuvatime-shchonajmenshe-600-mlrd-dolariv-denis-shmigal> (дата звернення: 28.05.2022).
5. Ми можемо не тільки захищати Україну, а й працювати над її відновленням — Президент на засіданні Конгресу місцевих та регіональних влад. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14855> (дата звернення: 28.05.2022).
6. Сьогодні. Потрібні будуть руки. Які галузі економіки активно розвиватимуться в Україні після війни. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/amp-economics/kogda-zakonchitsya-vovna-kakie-otrasli-ukrainskoy-ekonomiki-stanut-samymi-perspektivnymi-1608378.html> (дата звернення: 28.05.2022).